

พื้นที่	นิยาม
พื้นที่อุตสาหกรรม	● การที่ลูกหลานได้เรียนสูงขึ้นและสามารถหางานทำได้ ● ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ● มีการส่งเสริมอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและชุมชน ● ไม่เจ็บป่วย ● มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่พอเพียง ● มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีมลพิษ ● ไม่มียาเสพติดในชุมชน
พื้นที่เมืองบริการธุรกิจและท่องเที่ยวชายแดน	● ความอยู่ดีกินดี ● สุขภาพที่ดี ● ครอบครัวอบอุ่น ● มีงานทำ ● ไม่มีหนี้สิน ● ปลอดภัยจากอาชญากรรม ● ปลอดภัยจากโรค ● ลูกหลานมีโอกาสทางการศึกษาสูง
พื้นที่ชุมชนแออัด	● ความอบอุ่นในครอบครัว สมาชิกมีความเข้าใจกัน ● สุขภาพดีทั้งกายและใจ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ● ชุมชนปลอดภัยและมีการพินัน ● สมาชิกมีการศึกษาดี มีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ● เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน ● ชุมชนสะอาด ปลอดภัย มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ● สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือกัน มีผู้นำ-ผู้ตามที่ดี ● ที่อยู่อาศัยมั่นคง

2.2.3.2 การนิยาม “ชุมชน” ของชุมชน

คำว่า “ชุมชน” เป็นคำที่นิยามความหมายได้ยาก เพราะหมู่บ้านกับชุมชนบางครั้งไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะถ้าคนในหมู่บ้านไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่มีการจัดการชุมชนร่วมกัน ก็ไม่ถือว่าเป็นชุมชน ความเป็นชุมชนจะวัดหรือดูได้จากกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวหรือการรวมตัวกันว่ามีลักษณะอย่างไร ไม่ใช่แค่เพียงเฉพาะอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน หรือในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเท่านั้น แต่การรวมตัวนั้นต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ กิจกรรม การมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม และการจัดการกลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ ด้วย

การศึกษานิยามของ “ชุมชน” เป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ เพราะหน่วยศึกษาคือชุมชน ในเบื้องต้นคณะผู้วิจัยตกลงที่จะใช้คำว่า “ชุมชน” ในความหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่ และสอดคล้องกับการให้นิยามของสมาชิกในชุมชนนั่นเอง โดยผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนิยามของคำว่า “ชุมชน” จากการเสนอแนวคิดของคนในชุมชนที่ศึกษาสามารถสรุปเป็นนิยามสังเขปได้ว่า ชุมชนประกอบด้วยสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตบางส่วนร่วมกัน ติดต่อสื่อสารและร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ชุมชนกำหนดหรือคาดหวังไว้ร่วมกัน ความหมายของชุมชนในลักษณะนี้เป็นการให้ความหมายในลักษณะกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์และกิจกรรมร่วมกันในแต่ละพื้นที่ ความเป็นชุมชนจึงมีลักษณะแตกต่างกันไปจากเงื่อนไขทางกายภาพและเขตการปกครอง บางชุมชนอาจมีลักษณะเป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่น บางชุมชนอาจประกอบด้วยสมาชิกจากหลายหมู่บ้านและต่างตำบลที่มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมบางอย่างมุ่งสู่เป้าประสงค์เดียวกัน ทั้งนี้รายละเอียดของนิยามคำว่า “ชุมชน” ในแต่ละพื้นที่ศึกษาปรากฏในตารางต่อไปนี้

ชุมชน

พื้นที่	นิยาม
พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ	● การสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในชุมชน ● มีผู้นำมีความรู้ประสบการณ์ชี้นำชาวบ้านได้ ● การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน และการเคารพคิของชุมชนร่วมกัน
พื้นที่เกษตรอุตสาหกรรม	● เป็นการรวมกลุ่มโดยของคนที่มีความรู้และมีความรู้พื้นฐานวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน ● มีการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมนั้นๆ
พื้นที่ชายฝั่งทะเล	● กลุ่มคนที่อาศัยอยู่พื้นที่เดียวกัน ● มีการทำมาหากินเหมือนกัน ● มีปัญหาเหมือนกันหรือคล้ายๆ กัน ● มีสภาพความเป็นอยู่ใกล้เคียงกัน ● มีวัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน
พื้นที่เกษตรที่ราบลุ่ม	● อาศัยเกณฑ์จากงานและการทำกิจกรรมร่วมกันที่มีผลกระทบต่อคนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากกิจกรรมนั้นๆ จึงถือได้ว่าเป็นชุมชนเดียวกัน ● การกำหนดพื้นที่หรือขอบเขตของชุมชน
พื้นที่เกษตรที่ราบสูง	● กลุ่มคนที่มีแนวความคิดร่วมกันมารวมตัวกันเพื่อที่จะเปลี่ยนกระบวนการความคิดและมีการเรียนรู้ ● ทุกคนมีความคิดเห็นของตนบนฐานความคิดในทิศทางเดียวกัน และร่วมกันในการพัฒนาชุมชน
พื้นที่อุตสาหกรรม	● การอาศัยร่วมกันและรวมตัวกันของคนในละแวกใกล้เคียง ● ทำกิจกรรมหรือร่วมงานประเพณีต่างๆ ● มีการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยร่วมกัน โดยไม่คำนึงระยะเวลาจะอยู่นานเท่าไรหรือเป็นการถาวรหรือไม่ ● มีการตั้งประธานชุมชน และคณะกรรมการชุมชนในการบริหารชุมชน
พื้นที่เมืองบริการธุรกิจและท่องเที่ยวชายแดน	● การร่วมแรงร่วมใจกันของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน ● มีการช่วยเหลือกันทำกิจกรรม ● การรวมกันเป็นกลุ่มที่มีบทบาท ● เน้นการพัฒนาชุมชนเพื่อส่วนรวม
พื้นที่ชุมชนแออัด	● การมีพื้นที่และที่ตั้งของชุมชนและที่อยู่อาศัยแออัดยัดเยียด ไม่จำกัดขนาดเล็ก-ใหญ่ (ถ้าพื้นที่กว้างเกินไปควรแบ่งเป็น 2 ชุมชน) ● มีกลุ่มสมาชิกที่ชัดเจนมาอยู่ร่วมกัน โดยมีกฎระเบียบกติกาของชุมชนร่วมกัน ● มีความผูกพันกันในระดับหนึ่ง ได้แก่ ความเป็นเครือญาติ หรือเป็นสมาชิกร่วมชุมชนที่เกิดและเติบโตอยู่ในวัฒนธรรมที่คล้ายกัน ● มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกสม่ำเสมอ

2.2.3.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนา

จากผลการจัดสนทนากลุ่มในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่า "การพัฒนา" ในระดับชุมชน มีแนวความคิดที่มองว่าการพัฒนาควรผลักดันให้เกิดขึ้น โดยมีประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ เป็นผู้กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมของตนเอง เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในกระบวนการตัดสินใจปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นการก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีระบบ อันจะเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างศักยภาพที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้นการค้นหาคำความหมายของคำว่า "การพัฒนา" ในบริบทของชุมชน จึงเป็นช่องทางหนึ่งของการเสริมสร้างโอกาสของสมาชิกในชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมในการปรับเปลี่ยนตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสมสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของชุมชน อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญมาในแนวคิดการพัฒนา คือ หลักในการพัฒนานั้นจะต้องระลึกถึงอยู่ตลอดเวลาว่าการลงมือกระทำใดๆก็ตามล้วนมีปฏิสัมพันธ์ และส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงในมุมต่างๆต่อวิถีชีวิตของคนและชุมชน เช่น การพัฒนา

เทคโนโลยีการเกษตร โดยใช้สารเคมีเป็นหลักย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและการลงทุนทางการเกษตร หรือแม้กระทั่งกระทบต่อสุขภาพอนามัยของคน อันนำไปสู่ผลกระทบต่องานชีวิต การทำงาน และการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน ดังนั้นเป้าประสงค์ในการพัฒนาจะต้องมุ่งไปสู่ขบวนการที่สามารถแก้ไขปัญหามาได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาของชุมชนในแต่ละพื้นที่ศึกษาปรากฏผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนา

พื้นที่	ความหมาย
พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ	● ต้องนำไปปฏิบัติและตอบสนองความต้องการของประชาชน ● เป็นความตั้งใจของผู้วางแผนและรัฐบาล ● มีความต่อเนื่องและเพื่อมุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง
พื้นที่เกษตรอุตสาหกรรม	● การทำให้ดีขึ้น มีอาชีพ มีรายได้ สิ่งแวดล้อมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ● การพัฒนาต้องให้การศึกษาความรู้แก่ประชาชนในด้านต่างๆ ● การเปลี่ยนแปลงหรือทำให้ดีขึ้นทุกทางเริ่มที่บุคคล ครอบครัวและสังคม จึงเรียกว่าพัฒนา มีรัฐให้การสนับสนุนด้วย ประชาชนทำฝ่ายเดียวไม่ได้ ● การพัฒนาด้านจิตใจ การ “พัฒนา” ต้องพัฒนา “คน”
พื้นที่ชายฝั่งทะเล	● การที่รัฐบาลติดตั้งไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ท่อถนนคอนกรีต ขุดลอกร่องน้ำ สร้างห้องส้วม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับความสะดวกสบาย ● การส่งเสริมอุตสาหกรรมซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพทรัพยากร ● การพัฒนาด้านจิตใจ และจริยธรรมของคนในสังคม ● การทำให้คนมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
พื้นที่เกษตรที่ราบลุ่ม	● การทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจมีจุดเริ่มต้นที่ต่างกัน ● การสร้างสำนึกเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ● การพัฒนาการเมืองในระดับต่างๆ ทั้งในท้องถิ่นและระดับชาติ ● การพัฒนาทางด้านวัตถุ ด้านสาธารณูปโภค ● การพัฒนาด้านจิตใจ เช่น การที่คนในชุมชนเป็นผู้มีศีลธรรม ● การพัฒนาการศึกษา การนำเทคโนโลยีมาใช้ในเรื่องการศึกษา และสอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ● พระสงฆ์ต้องเน้นบทบาทในด้านการสั่งสอนธรรมะ ● การสร้างกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ● การพัฒนาชุมชน กลุ่มอาชีพ พื้นฟูภูมิปัญญาของท้องถิ่น ● การพัฒนาด้านอาชีพ การพัฒนาอาชีพทางการเกษตรแบบครบวงจร มีที่ดินทำกินอย่างพอเพียง ลดหนี้สิน การรวมกลุ่มอาชีพ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตและการพัฒนาแบบยั่งยืน ● การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ การใช้ การฟื้นฟูและการจัดการสิ่งแวดล้อม ● การเรียนรู้การดูแลสุขภาพตนเอง โดยอาศัยทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านและการแพทย์แผนใหม่
พื้นที่เกษตรที่ราบสูง	● การสร้างระบบความคิด วิถีคิด และวิถีทำงานใหม่บนฐานกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้การครองชีพการเกษตรสามารถอยู่รอด ● สามารถพึ่งพาตนเอง และพึ่งพากันเองได้

พื้นที่	ความหมาย
พื้นที่อุตสาหกรรม	● การพัฒนาควรพัฒนาที่จิตใจ ● ความรับผิดชอบของแต่ละคนโดยให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมใจกันคิดและทำงานในพื้นที่ของชุมชน ● จัดบริการสาธารณสุขป้อนขั้นพื้นฐานให้ดี ● มีงานทำ มีเงินทุนโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย ● มีการจัดฝึกอบรมด้านอาชีพเสริมให้ ● ช่วยเหลือเกษตรกรไม่ให้โดนบีบบังคับจากพ่อค้าคนกลาง
พื้นที่เมืองบริการธุรกิจและท่องเที่ยวชายแดน	● การพัฒนาความเป็นพื้นฐานของแต่ละสภาพสังคม ● การพัฒนาทางด้านจิตใจของตนเอง อันส่งผลไปถึงสังคมที่ดี
พื้นที่ชุมชนแออัด	● การทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาล่างๆให้ดีขึ้นและต้องทำอย่างต่อเนื่อง ● มีเป้าหมายชัดเจน โดยเน้นการพัฒนาคน/จิตใจเป็นสำคัญ เพื่อ (1) ปรับปรุงแก้ไขความบกพร่องส่วนตัว (2) พัฒนาระดับชุมชนคือต้องร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวม ● ที่สำคัญคือ ต้องมีการพัฒนาผู้นำทั้งที่มีอยู่แล้วและสร้างคนใหม่อย่างสม่ำเสมอ ● เน้นให้คนสามารถพึ่งตนเองได้มาก รู้จักประมาณตน รู้จักเพียงพอ ● ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่ทำเกินตัว

โดยสรุปผลการศึกษการให้นิยามคำว่า "คุณภาพชีวิต" "ชุมชน" และ "การพัฒนา" กล่าวได้ว่าทั้ง 3 ประเด็นมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทั้งนี้การพัฒนาโดยทั่วไปมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานภาพที่ดีขึ้น โดยการพัฒนาจะรวมถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่เป็นอยู่ของคนในรุ่นปัจจุบันให้ดีขึ้นและเตรียมพร้อมสำหรับคนรุ่นหลัง ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนอกจากจะมองในภาพของปัจเจกบุคคลแล้ว ควรจะมองในองค์รวมของชุมชนด้วย เนื่องจากมนุษย์เรามีชีวิตอยู่ในสังคมและต้องทำกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้แต่ละชุมชนยังมีพื้นฐานความต้องการและรูปแบบการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน อันรวมถึงค่านิยมของสังคม การสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนเงื่อนไขและสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งการเข้าใจถึงความแตกต่างของแต่ละชุมชนจะทำให้การพัฒนาเพื่อไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีมีความถูกต้อง และใกล้เคียงกับประเด็นความต้องการของปัจเจกบุคคลและชุมชนได้มากขึ้น

แนวคิดของทั้ง 3 ประเด็นที่ได้จากชุมชนจะถูกนำไปใช้ประมวลและสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตที่จะถูกนำไปใช้เป็นพื้นฐานความคิดในการพัฒนาตัวชีวิตที่ระดับชุมชนมีสอดคล้องกับกระแสการพัฒนาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้นิยามของทั้ง 3 ประเด็นยังจะถูกใช้ในการตรวจสอบตัวชีวิตที่จะสร้างหรือพัฒนาขึ้นว่าจะไม่เบี่ยงเบนออกไปจากพื้นฐานแนวคิดของชุมชน

บทที่ 3

กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดแบบชุมชนมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการนำเสนอขั้นตอนและกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งให้เห็นกระบวนการในภาพรวมของการดำเนินงานใน 8 พื้นที่ศึกษา และผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานในแต่ละขั้นตอน เนื้อหาในบทนี้ได้สะท้อนให้เห็นภาพของความหลากหลายและมีมิติที่แตกต่างกัน รวมทั้งศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในการจัดทำตัวชี้วัดแบบชุมชนมีส่วนร่วม กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดแบบชุมชนมีส่วนร่วมที่จะกล่าวถึงในบทนี้จะเริ่มจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นพบในประเด็นเรื่องสภาพปัญหาของชุมชน รวมถึงนิยามของ “คุณภาพชีวิต” “ชุมชน” และ “การพัฒนา” เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตที่ได้จากการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PLA) และวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในแต่ละพื้นที่ศึกษาอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นตัวชี้วัดและการจัดทำตัวชี้วัดในแต่ละด้านต่อไป ดังรายละเอียดในขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนย่อยที่ 3 : นำกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตมากำหนดเป็นประเด็นตัวชี้วัด

หลังจากที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนิยามของประเด็นคุณภาพชีวิต การพัฒนาสังคม และประเด็นเกี่ยวกับชุมชนแล้ว นักวิจัยได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อเป็นฐานข้อมูลการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด โดยการประชุมระดมสมองของคณะวิจัยทั้ง 8 พื้นที่ศึกษา ทั้งนี้โดยได้นำข้อมูลของแต่ละพื้นที่มาสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อจัดให้เป็นหมวดหมู่ตามกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน

ผลลัพธ์

ผลจากการประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน ปรากฏว่า กรณีจังหวัดสงขลา นุรีรัมย์ น่าน เชียงใหม่ และกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ส่วนพื้นที่อื่นๆ เช่น พระนครศรีอยุธยา เชียงราย และระยอง ประมวลออกมาแล้วมีกรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตมากกว่า 8 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

● เขตชนบท

ตารางที่ 3-1 (ก) : พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ จังหวัดน่าน

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหารเพื่อยังชีพ มีรายได้จากการเกษตรและนอกเกษตรอย่างพอเพียง ไม่มีหนี้สิน มีความสามารถในการปรับปรุงการผลิตและรักษาผลประโยชน์ทางการตลาด
2. การศึกษา	มีการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีทุนการศึกษา
3. สุขภาพอนามัย	มีโอกาสดำเนินการบริการสาธารณสุขอย่างพอเพียง สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดีไม่ป่วยไข้ รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ
4. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ป่า ดิน และแหล่งน้ำ มีความสามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้เพื่อเป็นฐานการยังชีพแบบยั่งยืน
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ไม่เบียดเบียนและทะเลาะวิวาท คนในชุมชนไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	ได้รับคำแนะนำและความรู้พื้นฐานด้านกฎหมายและการปกครอง มีโอกาสเข้าถึงข่าวสารข้อมูลทางราชการ
7. ประชาสังคม	ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันรักษาทรัพยากรของชุมชน มีองค์กรชุมชนช่วยต่อรองและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิก
8. ครอบครัว	มีครอบครัวอบอุ่นอยู่พร้อมหน้าพ่อแม่ลูก ห่วงใยช่วยเหลือกัน

ตารางที่ 3-1 (ข) : พื้นที่ชนบทเกษตรอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงใหม่

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	มีฐานะพอมีพอกิน สามารถส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือได้ทุกคน ขายผลผลิตไม่ขาดทุน ขายผลผลิตโดยไม่ผ่านคนกลางและเป็นผู้กำหนดราคาผลผลิต
2. การศึกษา	ชุมชนและผู้ปกครองร่วมวางแผนการศึกษาของโรงเรียน หลักสูตรเน้นจริยธรรมจิตใจและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนจบการศึกษาภาคบังคับ และมีสถานศึกษาระดับอาชีวในชุมชน
3. สุขภาพอนามัย	มีหลักประกันสุขภาพในครอบครัว มีการตรวจสุขภาพประจำ และมีน้ำสะอาดบริโภค
4. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	มีการทำเกษตรกรรมไม่ใช่สารเคมี (เกษตรทางเลือก) มีแหล่งน้ำเพียงพอทุกฤดูกาลเพื่อเกษตรกรรม มีระบบควบคุมดูแลรักษาป่าไม้ไม่เป็นแหล่งจำหน่ายและใช้ยาเสพติด มีระบบทำลายขยะและของเสีย
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวด้านประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีการช่วยเหลือเกื้อกูล ชาวชนได้เรียนรู้จากการบวชเรียน
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อในด้านความรู้การเกษตรและคำสั่งสอนทางศาสนา
7. สิทธิเสรีภาพ / ประชาสังคม / ชุมชนเข้มแข็ง	มีผู้นำเข้มแข็งซื่อสัตย์ ประชาชนไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ไม่มีปัญหายาเสพติด
8. ครอบครัว	มีฐานะพอมีพอกิน พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้า มีสามีภรรยาเพียงคนเดียว ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง สมาชิกในครอบครัวไม่เจ็บป่วย ไม่คิดยาเสพติด พบปะญาติพี่น้องเป็นครั้งคราวในเทศกาลประเพณี

ตารางที่ 3-1 (ค) : พื้นที่ประมงชายฝั่ง จังหวัดสงขลา

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	สมาชิกชุมชนมีงานทำ มีเงินใช้ อยู่แบบพอมีพอกิน ไม่มีหนี้สิน อาชีพมั่นคง มีนายทุนที่ช่วยเหลือคนจนได้ ไม่มีการกดราคาผลผลิต
2. การศึกษา	เด็กจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครุมีคุณภาพ มีทุนการศึกษา ลูกเรียนสูงกว่าพ่อแม่ การนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ
3. สุขภาพอนามัย	สมาชิกในครอบครัวไม่ป่วยไข้ ปลอดภัยเสพติด โรงพยาบาลของรัฐ ปรับปรุงด้านบริการและปริมาณของหมอ / พยาบาล อาหารพื้นบ้าน ปลอดภัยสารพิษ
4. โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	ทะเลสาบมีกุ้ง ปลา อุดมสมบูรณ์ ป่าชายเลนไม่ถูกทำลาย ไม่มีปัญหาเรื่องอวนรุน
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	ไม่มีความเจริญในรูปของสถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ คนในชุมชนไม่เห็นแก่ตัว มีผู้นำที่ดี มีการรักษาภูมิปัญญาและประเพณีพื้นบ้าน
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	มีข่าวหรือข้อแนะนำเกี่ยวกับอาชีพประมง รู้จักเลือกบริโภคข่าวสาร และสาระเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีคู่มือโทรศัพท์สาธารณะ
7. ประชาสังคม	มีสติปัญญาสามารถแก้ปัญหาเองได้ สังคมช่วยเหลือกัน รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่หวังได้หน้า มีความมั่นใจในเรื่องที่อยู่อาศัย ปลอดภัยจากไฟไหม้หรือไล่ที่
8. ครอบครัว	สมาชิกในครอบครัวไม่ทะเลาะวิวาท เข้าอกเข้าใจกัน พுகุยปรึกษาปัญหาต่างๆ ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีเวลาให้ลูก พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี

ตารางที่ 3-1 (จ) : พื้นที่เกษตรที่ราบสูง จังหวัดบุรีรัมย์

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	ไม่มีภาระหนี้สิน มีเงินออม มีอาหารเพียงพอ ครอบครัวมีรายได้ที่มั่นคง ชุมชนมีความหลากหลายในอาชีพ
2. การศึกษา	มีระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของคนในชนบท มีโอกาสเลือกทางการศึกษา มีการฝึกฝนอาชีพใหม่ๆ ในรูปแบบผสมผสานกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน
3. สุขภาพอนามัย	รับประทานอาหารที่ปลอดภัยและยาฆ่าแมลงปนเปื้อน มีสุขภาพจิตและกายดี ดูแลตนเองดีกว่าวัย มีจิตใจสงบไม่กังวล
4. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	ต้นทุนทางธรรมชาติ (น้ำ ดิน ป่าไม้) ได้รับการดูแลและฟื้นฟู ไม่ทิ้งขยะลงในคลองและที่สาธารณะ ไม่มีความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ การลดการใช้ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีในการทำเกษตร
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	มีการดำรงไว้ซึ่งประเพณีท้องถิ่น มีการสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน (เช่น ด้านการรักษาพยาบาล) มีการนับถือคุณงามความดี
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	ชุมชนมีแหล่งข้อมูลข่าวสารทางราชการที่น่าเชื่อถือ ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
7. ประชาสังคม	การมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การมีสิทธิในการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการคุ้มครองและดูแล
8. ครอบครัว	สมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากัน ผู้นำครอบครัวเป็นคนดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งและใช้ความรุนแรงในครอบครัว การไม่ทอดทิ้งเด็กและคนชราให้อยู่ตามลำพัง

ตารางที่ 3-1 (อ) : พื้นที่เกษตรที่ลุ่ม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	คนในชุมชนปลอดภัยมีสิน ครอบครัวยึดมั่นในเรื่องของการรายได้ มีความมั่นคงในเรื่องอาหาร มีกินมีใช้อย่างเพียงพอ สามารถสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการผลิตและลดการพึ่งพิงจากภายนอก
2. การศึกษา	มีการปรับปรุงการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ให้การส่งเสริมสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทุนการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการแก้ปัญหาและรู้จักปรับตัว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกันจากเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง
3. สุขภาพอนามัย	การมีสุขภาพกายและจิตดี รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และปราศจากสารปนเปื้อน โรคภัยไข้เจ็บลดน้อยลง
4. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	การลดการใช้ข่าฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีในการเกษตร ลดการปล่อยน้ำเสียของโรงงาน และทิ้งขยะลงคลอง
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	ไม่ทำลายและเบียดเบียนธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเป็นผู้มีศีลธรรมในจิตใจ มีจิตใจที่มั่นคงไม่หวั่นไหวตามกระแส มีความกล้ายอมรับในสิ่งที่ผิด กล้าที่จะทำความดี การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่มัวเมาอยู่ในกิเลส ให้ความสำคัญกับส่วนรวม รู้จักรับและรู้จักให้
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	การมีสื่อที่หลากหลายในชุมชน คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสื่อที่หลากหลาย คนในชุมชนมีความรู้เท่าทันสื่อและสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางบวก
7. ประชาสังคม	การมีผู้นำ / นักการเมืองที่ดีมีศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกงกินบ้านเมือง ประชาชนไม่ขายเสียง ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทั้งในด้านความคิดและการกระทำ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการการพัฒนาต่างๆ การมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติภายใต้ขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญอย่างเสมอภาคและยุติธรรม
8. ครอบครัว	ปราศจากการทะเลาะวิวาทการใช้ความรุนแรงในครอบครัว การไม่ทอดทิ้งเด็กและคนชราให้อยู่กันตามลำพังในครอบครัว
9. ศาสนา ศีลธรรมและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน	การประกันสังคมให้กับกลุ่มอาชีพต่างๆกลุ่ม รวมทั้งผู้ใช้แรงงานทั้งในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนให้ความสำคัญคุ้มครองการจัดสวัสดิการ

• เขตเมือง

ตารางที่ 3-1 (ฉ) : พื้นที่อุตสาหกรรม จังหวัดระยอง

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. การประกอบอาชีพ / เศรษฐกิจ	การมีงานทำ การค้าขายมีผลกำไรในการประกอบการ มีแหล่งทุนในการกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบ ผลผลิตเกษตรกรรม (ผลไม้) ได้ราคา
2. สิ่งแวดล้อม	การควบคุมกลิ่นเหม็นจากโรงงานอุตสาหกรรม ขยะ น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โลหะหนักจากโรงงานเหล็ก ลดปริมาณการใช้ยาฆ่าแมลงของชาวนา มีระบบท่อระบายน้ำทิ้งที่ดีในเขตเมือง
3. ครอบครัว	มีความอบอุ่นจากพ่อแม่ รายได้พอเลี้ยงคนในครอบครัว พ่อแม่ลูกอยู่คนละที่ไม่ได้อยู่พร้อมหน้ากัน
4. การรวมกลุ่ม	มีการรวมตัวกันเพื่อขูยราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงาน
5. ข้อมูลข่าวสาร	มีแหล่งข้อมูลที่ทั่วถึงโดยการประชาสัมพันธ์ ข่าวสารไม่ล่าช้า และเกี่ยวข้องกับชีวิตคนในชุมชน เป็นข่าวสารที่เทศบาลเป็นผู้จัดทำ และตรงกับความต้องการ
6. สุขภาพอนามัยและสาธารณสุข	มีการบริการของโรงพยาบาลของรัฐบาลที่ดีพอ ลดอัตราการป่วยโรคเอดส์ ค่าใช้จ่ายสำหรับสุขภาพ การออกกำลังกายเป็นประจำ
7. วัฒนธรรมและจิตใจ	มีผู้นำทางศาสนาที่มีบทบาทกับคนในชุมชน สร้างความสามัคคีกัน ในชุมชน
8. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ลดการลักขโมย ผลักดันแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาทำงาน จัดปัญหา ยาเสพติดกับกลุ่มเด็กวัยรุ่น
9. การศึกษา	การศึกษาตอบสนองต่อการประกอบอาชีพ
10. สาธารณูปโภค / สาธารณูปการ	มีบริการด้านน้ำประปาและน้ำดื่ม การวางผังเมืองโดยเฉพาะเรื่องระบบระบายน้ำทิ้ง มีโทรศัพท์สาธารณะและตู้สายเพียงพอสำหรับชุมชน

ตารางที่ 3-1 (ข) : พื้นที่เมืองชายแดนและท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. การประกอบอาชีพและการค้า	การไม่เป็นหนี้สิน หรือความสามารถในการชำระหนี้ ไม่ถูกกดราคา ค่าแรง การมีงานทำและมีรายได้ ไม่ถูกแย่งงานจากแรงงานต่างชาติ ราคากฎ มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ไม่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง มีตลาดผลผลิตเพื่อรองรับ
2. การศึกษา	มีโอกาสทางการศึกษา มีแหล่งทุนการศึกษา โอกาสและชื่อเสียงของการเรียนพิเศษ คุณภาพของครู
3. สุขภาพอนามัย	มีสวัสดิการด้านสุขภาพ การเข้าถึงบริการ อาหารและผักไม่มีสารพิษ ไม่เจ็บไม่ป่วย
4. ข้อมูลและข่าวสาร	มีที่อ่านหนังสือ มีการเปิดรับฟังสื่อในชุมชน
5. สิ่งแวดล้อม	มีการจัดผังเมืองที่ดี มีพื้นที่ว่างในชุมชนเพื่อสาธารณประโยชน์ มีการจัดการขยะและควบคุมมลพิษด้านเสียงจากแหล่งบันเทิง
6. ครอบครัว	สามีภรรยาใช้เวลาให้กัน มีลูกดีและประสบความสำเร็จ
7. วัฒนธรรมและจิตใจ	การสืบทอดวัฒนธรรม โดยเฉพาะประเพณีของชาวล้านนา
8. ที่อยู่อาศัยและสาธารณูปโภค	การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง การเข้าถึงน้ำสะอาด / น้ำประปา มีโทรศัพท์สาธารณะในชุมชนเพื่อติดต่อกับภายนอก
9. ประชาสังคม	ไม่มีการลักเล็กขโมยน้อย ไม่มีอิทธิพลจากนักการเมืองในชุมชน ไม่มีการแตกแยกจากการมีกลุ่มมากเกินไป มีผู้นำที่ดี โครงการสนับสนุนจากรัฐเพื่อการจัดการชุมชน
10. โรคเอดส์	เรื่องการเลี้ยงดูเด็กและทารกที่เกิดจากผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อ มีระบบการช่วยเหลือของรัฐที่ไม่ล่าช้าสำหรับผู้ป่วย
11. ยาเสพติด	สามารถลดการใช้จ่ายในกลุ่มวัยรุ่น ลดการค้าขายยาเสพติดในพื้นที่

ตารางที่ 3-1 (ข) : พื้นที่ชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ด้าน	กรอบแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต
1. เศรษฐกิจ	มีงานทำ ไม่มีหนี้สิน และใช้จ่ายเหมาะสมกับฐานะ
2. การศึกษา	มีระบบการศึกษาที่เสมอภาค เด็กทุกคนมีโอกาสในการเรียน โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำลง ครุมีคุณภาพ ผู้เรียนมีความรู้ด้านการประกอบอาชีพ
3. สุขภาพอนามัย	กินอาหารถูกสุขลักษณะ มีการออกกำลังกายและพักผ่อนอย่างเพียงพอ มีความรู้ในการดูแลและรักษาตนเอง การบริการของรัฐ บุคลากรและยา
4. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	ไม่มีปัญหามลพิษจากขยะ น้ำ และอากาศ มีสาธารณสุขมูลฐาน น้ำสะอาด ไฟฟ้า ความมั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย และพื้นที่สาธารณะ เช่น ทางเดิน สวน และสนามกีฬา
5. วัฒนธรรมและจิตใจ	เป็นคนดี ซื่อสัตย์ พุดจริงทำจริง มีศีลธรรม ไม่ยุ่งเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น
6. สื่อและข้อมูลข่าวสาร	สื่อมีคุณภาพ ชุมชนมีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สื่อเน้นเนื้อหาสาระ และสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อในการแก้ปัญหาประจำวัน
7. ประชาสังคม	ความมั่นคงของชีวิตและสิทธิเสรีภาพ มีสิทธิและเสรีภาพ ไม่มีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและสาธารณะ
8. ครอบครัว	ครอบครัวมีหน้าที่ดูแลสมาชิกกันเอง และให้ความร่วมมือกับชุมชน ลูกเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชรา การยอมรับและเข้าใจกันระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่

หลังจากที่ประมวลและสังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตของแต่ละพื้นที่ดังแสดงข้างต้นแล้ว คณะวิจัยทั้ง 8 พื้นที่ ได้ร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดจากประเด็นที่ได้จากชุมชนและปรับให้เป็นประเด็นตัวชี้วัด 9 ด้าน สำหรับประเด็นตัวชี้วัดทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านสุขภาพอนามัย 4) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านจิตใจและวัฒนธรรม 6) ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร 7) ด้านประชาสังคม 8) ด้านครอบครัว และ 9) ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน

สรุปประเด็นตัวชี้วัดและตัวชี้วัดทั้ง 9 ด้านที่ได้จากการประชุมระดมสมองของคณะวิจัยทั้ง 8 พื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 3-2 : ชุดตัวชี้วัด 9 ด้าน

1. ด้านเศรษฐกิจ		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. หนี้สิน / เงินออม	ชาวบ้านเป็นหนี้ ธกส., หนี้นอกระบบ, ไม่มีเงินออม, ตกเขียว / ลดภาวะหนี้สิน	- ครัวเรือนที่มีหนี้สินในระบบในชุมชน - ครัวเรือนที่มีหนี้นอกระบบในชุมชน (เช่น ตกเขียว) - ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ (1 + 2 ในหนึ่งครัวเรือนอาจจะมีการนับซ้ำทั้งนี้ในระบบและนอกระบบ)
2. รายได้ลดลง /ว่างงาน / งานลดลง / อาชีพ เสริม / แหล่งอาชีพอื่นๆ	ถูกเลิกจ้าง, ว่างงาน / การมีแหล่งงานในชุมชน	การว่างงานของประชากรในวัยทำงาน (13-60 ปี) – เกษตร / นอกเกษตร (โรงงาน / ก่อสร้าง / ฯลฯ)
3. ตลาด / ราคาผลผลิต	- ผลผลิตล้นตลาด – ไม่มีตลาดรองรับในชุมชน / มีตลาดรองรับผลผลิตในชุมชน - ผู้ผลิตไม่สามารถกำหนดราคาเอง – ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา / ผู้ผลิตกำหนดราคาผลผลิตเองได้	- มีโครงการแทรกแซงตลาดผลผลิตทางเกษตรกรรม - จำนวนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมการขายและแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชน - จำนวนครัวเรือนที่ร่วมสนับสนุนธุรกิจชุมชน (ผลิต + ขาย + ใช้)
4. แหล่งทุน	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน / การมีแหล่งเงินทุน	- มีแหล่งเงินทุนที่มีการจัดการ โดยชุมชน เพื่อชุมชน ของชุมชน - การขยายตัว (คู่มือเครือข่าย, สมาชิก, เงินทุนที่เพิ่มขึ้น)
5. ผลิตอาหารพอกิน	มีผลผลิตสำหรับบริโภค โดยไม่ต้องซื้อ / ไม่ทำเกษตรเชิงเดี่ยว	- ครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสาน / ทางเลือก (พึ่งพาตนเอง) - ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอที่ใช้ซื้ออาหารบริโภคตลอดปี - ครัวเรือนที่ต้องซื้ออาหารร้านค้ามาบริโภค (สลัม) - ครัวเรือนที่ต้องกู้เงินนอกระบบเพื่อเป็นค่าอาหาร

2. ด้านการศึกษา		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. การศึกษาควรได้รับทั้งในและนอกระบบ	- มีประชากรที่อ่านออกเขียนได้ - มีการเรียนการสอนเพื่อประกอบวิชาชีพ - ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและหลักสูตร	- สมาชิกครัวเรือนในชุมชนที่จบการศึกษาภาคบังคับในระดับชุมชนและมีงานทำในชุมชน - จำนวนวิชาที่สอนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชน / ภูมิปัญญาในการเรียนการสอน - สมาชิกครัวเรือนที่ได้รับการฝึกวิชาชีพมาแล้วมีงานทำและมีรายได้ประจำ - การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับชุมชน (องค์กรหรือกรรมการชุมชน) ***
2. การศึกษาไม่ตอบสนองต่อการมีงานทำและวิถีชีวิต	รวมกับข้อ 1	รวมกับข้อ 1
3. ภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษา (แหล่งทุน)	ราคาหนังสือแพงขึ้น รวมกับข้อ 1	รวมกับข้อ 1
4. คุณภาพของครู	รวมกับข้อ 1	รวมกับข้อ 1
5. การบริการการศึกษา (เด็กก่อนวัยเรียน)	รวมกับข้อ 1	รวมกับข้อ 1
*** ตัวชี้วัดนี้อาจจะไปใช้ร่วมกับประเด็นประชาสังคมได้		

3. ด้านสุขภาพอนามัย		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง	• การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยปลอดสารปนเปื้อน • ลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน / ใช้การรักษาพื้นบ้าน • การออกกำลังกาย • ดูแลจัดการสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย / ที่ทำงาน	• ผู้ป่วยด้วยโรค... (ถามเฉพาะโรคที่มีในชุมชน) • การลดการพึ่งพาแผนปัจจุบัน
2. ผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหาสังคม / เศรษฐกิจ / สิ่งแวดล้อม	• โรคเครียด — โรคระบบทางเดินอาหาร — โรคพยาธิ — โรคเอดส์ — ทางเดินหายใจ — อาชีวอนามัย — มลภาวะ • การใช้สารเสพติด	• จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยจากการใช้ / ผลกระทบสารเคมีในรอบปี (มองในแง่อาชีวอนามัย)
3. สวัสดิการและการบริการด้านสาธารณสุข	• บัตรผู้สูงอายุ บัตร สปร. บัตรสงเคราะห์ บัตรสุขภาพ ฯลฯ	• ครัวเรือน / ประชากรที่มีการประกันสุขภาพ (บัตรต่างๆ) • การเข้าถึง / บริการ / เท่าเทียม / เพียงพอของการบริการทางการแพทย์

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม (เมือง + ชนบท)		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. ปัญหาและการจัดการมลพิษ	ดินเสื่อม, ปริมาณการใช้สารเคมี, น้ำในทะเลสาบ, คลองชลประทานเสีย, ปริมาณขยะในชุมชน, ระบบบำบัดน้ำเสียและระบายน้ำ, เสี่ยงจากแหล่งบั้งเหิง, ฝุ่นละออง, กลิ่น, คิวจากท่อไอเสีย, ปัญหาภูมิทัศน์ / มีการจัดการด้านมลพิษ	- มีองค์การหรือกลุ่มที่ร่วมจัดการปัญหาขยะในชุมชน (มีการจัดเก็บ / จัดการในชุมชน) - จำนวนครัวเรือนที่มีการกำจัดขยะโดยการเผา / แยก / กลบ / ผึ่งและนำกลับไปใช้ใหม่ - จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติผิวดินเพื่อการบริโภคตลอดปี - จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติใต้ดินเพื่อการบริโภคตลอดปี - จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติผิวดินเพื่อการอุปโภคตลอดปี - จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำจากแหล่งธรรมชาติใต้ดินเพื่อการอุปโภคตลอดปี - ครัวเรือนที่ทำการเกษตรและใช้สารเคมี (ปุ๋ย / ยาปราบศัตรูพืช) การเกษตร - จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจอันเนื่องมาจากมลพิษในอากาศ (ฝุ่นละออง) จากโรงงานอุตสาหกรรม - จำนวนการร้องเรียนกรณีปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน / ปี - การร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการแก้ไข - มีกฎหมายสาธารณะหรือมีข้อบังคับสำหรับชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ***
2. สาธารณูปโภคสาธารณูปการ (มีหรือไม่มี)	การขาดแคลน — สภาพถนน, แหล่งน้ำกิน / น้ำใช้, ฤดูกาล, การระบายน้ำ, ราคาสูง, ส่วนสาธารณะ, พื้นที่ทำกิจกรรม, ไฟฟ้า	

แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
3. การเพิ่มจำนวนประชากร	• ความแออัด, สลัม, การอพยพโยกย้ายเข้าในพื้นที่	• จำนวนครัวเรือนต่อพื้นที่ชุมชน (เขตเมือง) • จำนวนครัวเรือนที่ย้ายเข้าชุมชนในรอบ 1 ปี
4. การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติ	• รุกล้ำป่าชายเลน, ป่าต้นน้ำ, ที่สาธารณะ / ความขัดแย้งระหว่างชุมชน, ราษฎร, รัฐ, ชาวบ้าน, กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	• จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งภายในและระหว่างชุมชน ในการแข่งขันทรัพยากร • จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐ กับกลุ่มผลประโยชน์ (เช่น การสร้างเขื่อน ป่าชุมชน ที่สาธารณะ) • มีการเข้ามาใช้ทรัพยากรและก่อให้เกิดผลกระทบกับชุมชน
5. การดูแลและจัดการทรัพยากรโดยชุมชน	• การอนุรักษ์ (พันธุ์สัตว์ / ไม้) การส่งเสริม / ฟื้นฟู / การมีส่วนร่วมของชุมชน	• จำนวนกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (กลุ่มเครื่องมือประมงพื้นบ้าน, กิจกรรมเกษตรกรดินแบบ, กลุ่มอนุรักษ์ไฟฟ้า, เกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่) • ครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มเครื่องมือประมงพื้นบ้าน, กิจกรรมเกษตรกรดินแบบ, กลุ่มอนุรักษ์ไฟฟ้า, เกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่)
*** ที่ประชุมจะพิจารณาทีหลัง		

5. ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. เน้นวัฒนธรรมไม่ให้ ความสำคัญต่อ ภูมิปัญญาและ ประเพณีท้องถิ่น	การยึดถือการดำรงชีวิตตามประเพณีท้องถิ่น และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	ครัวเรือนที่เห็นว่าชุมชนของตนยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อดั้งเดิมและหรือศิลปะพื้นบ้านไว้ได้
	การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน	ครัวเรือนในชุมชนที่พึ่งตนเองได้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาพยาบาลและการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค
	สถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข	- จำนวนสถานเริงรมย์ / แหล่งอบายมุขในชุมชน - จำนวนสมาชิกชุมชนที่เข้าสถานเริงรมย์เป็นประจำ - ครัวเรือนที่สมาชิกไม่ติดอบายมุข
	วัด ภูมิปัญญา และ พฤติกรรมการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย	รายจ่ายจากการซื้อผ่อนส่งสินค้าเกินความจำเป็นต่อรายได้ของครัวเรือน
2. ความศรัทธาและ การปฏิบัติตน ตามหลักจริย ธรรมและศาสนา ความเอื้อเฟื้อเผื่อ แผ่และการทำ ความดีลดลง	ผู้นำทางศาสนา (พระ, ไต่ฮะหม่าม, ไต่ฮะหมอ ฯลฯ) และหรือผู้นำท้องถิ่นเป็นที่พึ่งทางใจของสมาชิกในชุมชน	ครัวเรือนในชุมชนที่คิดว่ามีผู้นำทางศาสนาและหรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจได้
	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ครัวเรือนในชุมชนที่ร่วมประเพณีลงแขก ลงขัน หรือการแลกเปลี่ยนอื่นๆ
	การมีส่วนร่วมเพื่องานสาธารณประโยชน์	- จำนวนครั้งการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสาธารณชน - สมาชิกในชุมชนที่ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์เป็นประจำ
3. ความสัมพันธ์ใน ครอบครัวเสื่อม ถอย บทบาท สมาชิกในครอบครัว เปลี่ยน	คนชราถูกละเลยให้อยู่ลำพัง ไม่มีลูกหลานดูแลใกล้ชิด	ครัวเรือนที่มีคนชราอยู่เพียงลำพัง
	การออกไปหางานนอกชุมชนของสมาชิกวัยทำงาน	สมาชิกในชุมชนที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ที่ออกไปทำงานนอกชุมชนเป็นระยะเวลานานกว่า 6 เดือนต่อหนึ่งปี

6. ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. บทบาทของข้อมูลข่าวสาร	การแพร่ขยายของวัฒนธรรมต่างชาติผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์และผ่านนักท่องเที่ยว ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นค่อยๆ สูญหายไป	ครัวเรือนที่คิดว่าสมาชิกได้รับอิทธิพลด้านลบของสื่อ
7. ด้านประชาสังคม		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. สิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมในสังคม	บทบาทของสตรีที่เพิ่มขึ้น	สตรีในชุมชนที่มีบทบาทในกลุ่มสมาคมหรือองค์กรระดับชุมชน / ระดับจังหวัด / ระดับประเทศ ***
*** อาจจะอยู่ในประเด็นครอบครัวก็ได้		
8. ด้านครอบครัว		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. ครอบครัวอบอุ่น / ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว	สมาชิกในครอบครัวไม่ถูกทอดทิ้งและทำร้าย	ชุมชนจัดสวัสดิการแก่ผู้ยากไร้
9. ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน		
แนวคิด	ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดที่นักวิจัยทดลองนำเสนอ
1. ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย (เอกสารสิทธิ์, ผังเมือง)	ความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย / มีที่ทำกิน, การเช่าที่เพื่อประกอบเกษตรกรรม, การมีเอกสารสิทธิ์, การขอทะเบียน บ้าน	

3.2 ขั้นตอนย่อยที่ 4: นำประเด็นตัวชี้วัดไปปรึกษาและปรับในชุมชน

ก่อนที่จะนำประเด็นตัวชี้วัดทั้ง 9 ด้าน ไปปรึกษาและปรับในชุมชน คณะวิจัยทั้ง 8 พื้นที่ได้มาร่วมกันพิจารณาเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านเทคนิค 4 ด้าน (ตารางที่ 3) คือ 1) ด้านความสะดวกในการเก็บ (Practicality) 2) ความอ่อนไหว (Sensitivity) 3) ความเที่ยงตรง (Validity) และ 4) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ขณะเดียวกันได้ร่วมกันปรับปรุงเนื้อหาในช่อง ปัญหา / ประเด็นตัวชี้วัดให้เป็น “ประเด็นตัวชี้วัด” ทั้งหมด

ตารางที่ 3-3 : เกณฑ์ตัวชี้วัดด้านเทคนิค

เกณฑ์ตัวชี้วัดด้านเทคนิค P = Practicality, S = Sensitivity, V = Validity, R = Reliability

1. ด้านเศรษฐกิจ					
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V R
1. หนี้สิน / ไม่มีเงินออม	• การลดภาวะหนี้สิน	1. ร้อยละของครัวเรือนที่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้ตามข้อตกลงเสมอ โดยไม่กู้หนี้สินเพิ่ม	✓	✓	✓ ✓
		2. ร้อยละของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์			
2. รายได้ลดลง / ว่างาน / งานลดลง / อาชีพเสริม / แหล่งอาชีพอื่นๆ	• มีแหล่งงานในชุมชน / การมีงานทำ	1. อัตราการว่างงานของประชากรในวัยทำงาน (13-60 ปี) — เกษตร / นอกเกษตร (โรงงาน / ก่อสร้าง / ฯลฯ)	✓	✓	✓ ✓
3. ธุรกิจชุมชน / ตลาด / ราคาผลผลิต	• ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาเอง-ไม่ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา	1. จำนวนครัวเรือนที่มีส่วนร่วมโครงการส่งเสริมการขายและแลกเปลี่ยนสินค้าในชุมชน (ผลิต+ขาย+ใช้)	✓	✓	✓ ✓
4. แหล่งทุน	• การเข้าถึงแหล่งเงินทุน / การมีแหล่งเงินทุน	1. มีแหล่งเงินทุนที่มีการจัดการโดยชุมชน เพื่อ ชุมชนของชุมชน	✓	✓	✓ ✓
		2. อัตราการขยายตัว (คู่ที่เครือข่าย, สมาชิก, เงินทุนที่เพิ่มขึ้น)			
5. มีอาหารพอกิน	• มีอาหารพอกิน	1. อัตราครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสาน / ทางเลือก (พึ่งพาตนเอง)			
		2. อัตราครัวเรือนที่มีอาหารบริโภคตลอดปี	✓	✓	✓ ✓

2. ด้านการศึกษา						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V	R
1. การศึกษาควรได้รับทั้งในและนอกระบบ	• การอ่านออกเขียนได้ของประชากร • โอกาสทางการศึกษา	1. ร้อยละของเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (9 ปี)	✓	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกในวัยแรงงานที่จบการศึกษาภาคบังคับในระดับชุมชนและมีงานทำในชุมชน	✓	✓	✓	✓
	• การเรียนการสอนเพื่อประกอบวิชาชีพ • การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการศึกษาและหลักสูตร	1. สัดส่วนวิชาที่ใช้สอนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของ ชุมชน / ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓
		2. อัตราสมาชิกครัวเรือนที่ได้รับการฝึกวิชาชีพมาแล้วมีงานทำ	✓	✓	✓	✓
		3. อัตราส่วนของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับชุมชน (องค์กรหรือกรรมการชุมชน) ตัวชี้วัดนี้อาจจะไปใช้ร่วมกับประชาสังคมและความเข้มแข็งชุมชนได้	✓	✓	✓	✓

3. ด้านสุขภาพอนามัย					
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	A
1. การดูแลสุขภาพด้วยตนเอง	• อาหารที่บริโภคปลอดภัย • การออกกำลังกาย • ลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน / ใช้การรักษาพื้นบ้าน • ดูแลจัดการสุขลักษณะของที่อยู่อาศัย / ที่ทำงาน	1. อัตราผู้ป่วยด้วยโรค... (โรคเฉพาะที่มีในชุมชน)	✓	✓	✓
		2. สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อรายได้ต่อเดือน	✓	✓	✓
2. ผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหาสังคม / เศรษฐกิจ / สิ่งแวดล้อม	• โรคเครียด-โรกระบบทางเดินอาหาร-โรคพยาธิ-โรคเอดส์-ทางเดินหายใจ-อหิวาอนามัย-มลภาวะ • การใช้สารเสพติด, ยากระตุ้น	1. จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยจากการใช้ / ผลกระทบสารเคมีในรอบปี (มองในแง่อาชีพ-อนามัย)	✓	✓	✓
		2. โรคเครียด	✓	✓	✓
		3. โรคเอดส์	✓	✓	✓
3. สวัสดิการและการบริการด้านสาธารณสุข	• บัตรผู้สูงอายุ บัตร สปร. บัตรสงเคราะห์ บัตรสุขภาพ ฯลฯ	1. อัตราส่วนของครัวเรือน / ประชากรที่ใช้การประกันสุขภาพ (บัตรต่างๆ)	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของผู้ด้อยโอกาส, คนพิการ, ผู้สูงอายุ ที่สามารถเข้าถึงบริการทางการสาธารณสุข	✓	✓	✓

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V	R
1. ปัญหาและการจัดการมลพิษ	• การจัดการที่ดีด้านมลพิษ	1. มีองค์กรหรือกลุ่มที่ร่วมจัดการปัญหา (เช่น ขยะ, น้ำเสีย, ...) ในชุมชน	✓	✓	✓	✓
		2. จำนวนครัวเรือนที่มีการจำกัดขยะโดยการเผา / แยก / กลบ / ฝังและนำกลับไปใช้ใหม่	✓	✓	✓	✓
		3. อัตราส่วนของการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหา สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการแก้ไข	✓	✓		
		4. ชุมชนมีการบังคับใช้กฎจารีตและกฎหมายสาธารณะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน	✓	✓	✓	✓
2. การเพิ่มจำนวนประชากร	• ความแออัด, สลัม, การอพยพโยกย้ายเข้าในพื้นที่	1. จำนวนครัวเรือนต่อพื้นที่ชุมชน (เขตเมือง)	✓	✓	✓	✓
3. การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติ	• ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ • การเข้ามาใช้ทรัพยากรและก่อให้เกิดผลกระทบกับชุมชน	1. จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งภายในชุมชน	✓	✓	✓	✓
		2. จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งระหว่างชุมชนในการแข่งขันทรัพยากร	✓	✓	✓	✓
		3. จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐ	✓	✓	✓	✓
		4. จำนวนเพิ่มขึ้นของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับกลุ่มผลประโยชน์ (เช่น การสร้างเขื่อน ป่าชุมชน ที่สาธารณะ)	✓	✓	✓	✓
4. การดูแลและการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน	• การอนุรักษ์ (พันธุ์สัตว์ / ไม้) การส่งเสริม / พัฒนา / การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร	1. ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มเครื่องมือประมงพื้นบ้าน, กิจกรรมเกษตรกรรมแบบ, กลุ่มอนุรักษ์ ไฟป่า, เกษตรผสมผสานทฤษฎีใหม่)	✓	✓	✓	✓

5. ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V	R
1. เน้นวัดคุณิยม ไม่ให้ความสำคัญ สำคัญต่อภูมิ ปัญญาและ ประเพณีท้องถิ่น	• การยึดถือการดำรงชีวิตตามประเพณีท้องถิ่นและการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว • การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน • สถานเริงรมย์ แหล่งอบายมุข • วัดคุณิยมและพฤติกรรมการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย	1. ร้อยละของครัวเรือนที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่จรรโลงจิตวิญญาณหรือความสัมพันธ์ความเชื่อดั้งเดิมและศิลปะพื้นบ้านในชุมชน	✓		✓	
		2. ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่พึ่งตนเองได้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาพยาบาลและการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค	✓		✓	
		3. จำนวนสถานเริงรมย์ / แหล่งอบายมุขในชุมชน	✓	✓	✓	✓
		4. จำนวนสมาชิกชุมชนที่เข้าสถานเริงรมย์เป็นประจำ	✓		✓	
		5. ร้อยละของครัวเรือนที่สมาชิกไม่ติดอบายมุข	✓		✓	
		6. สัดส่วนรายจ่ายจากการซื้อผ่อนส่งสินค้าเกินความจำเป็นต่อรายได้ของครัวเรือน	✓		✓	✓
2. ความศรัทธาและ การปฏิบัติตน ตามหลักจริย ธรรมและ ศาสนา ความเอื้อ เฟื้อเผื่อแผ่และ การทำความดีลด ลง	• ผู้นำทางศาสนา(พระ, โต๊ะอิหม่าม, โต๊ะหมอ ฯลฯ) และหรือผู้นำท้องถิ่นเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน • ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ลดลง • การมีส่วนร่วมเพื่องานสาธารณประโยชน์	1. ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่คิดว่ามีผู้นำทางศาสนาและหรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้	✓		✓	
		2. ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่ร่วมประเพณีลงแขก ลงขันหรือการแลกเปลี่ยนอื่นๆ	✓	✓	✓	✓
		3. จำนวนครั้งในรอบปีที่มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อคนในชุมชน	✓	✓	✓	✓
		4. ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่ช่วยเหลืองาน สาธารณประโยชน์เป็นประจำ	✓	✓	✓	

6. ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	I	R
1. การเข้าถึงสื่อและข้อมูลข่าวสาร	• อิสรภาพ / ขอบธรรม / ทางเลือก / โปร่งใส / ตรวจสอบได้ • การกระจายข้อมูลข่าวสารในชุมชน / ข้อมูลข่าวสารไม่ถูกนำมาเปิดเผย	1. สัดส่วนของประชาชนขอเอกสารข้อมูลทางราชการและได้ดู	✓	✓	✓	
		2. มีสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (เช่น หอกระจายข่าว, ที่อ่านหนังสือ) ที่มีการจัดการโดยชุมชน	✓		✓	
2. คุณภาพของสื่อและข้อมูลข่าวสาร	• พัฒนาการผู้ผลิตสื่อ • พัฒนาการบริหาร / การจัดการ • รายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ • การถ่ายทอดด้วยภาษาท้องถิ่นเข้าใจง่าย เช่น ด้านเกษตร, อาชีพ	1. จำนวนครัวเรือนในชุมชนที่นำความรู้จากสื่อ (เช่น วิทยุ, โทรทัศน์, บุคคล) นำมาปรับปรุงและใช้ประโยชน์ด้านอาชีพได้	✓	✓	✓	
3. การใช้ประโยชน์และผลกระทบ	• การรู้เท่าทัน (ผู้รับสื่อ) • การแพร่ขยายของวัฒนธรรมต่างชาติผ่านทางสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์และผ่านนักท่องเที่ยงทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นค่อยๆ สูญหายไป	1. อัตราครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสื่อช่วยแก้ปัญหาประจำวัน	✓	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับอิทธิพลด้านลบจากสื่อและสร้างปัญหาในชุมชน		✓	✓	

7. ด้านประชาสังคม						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V	R
1. ความสามารถในการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม	• การมีการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง / รักษาผลประโยชน์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ • มีการขยายเครือข่ายและการเป็นต้นแบบ ฯลฯ	1. จำนวนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี	✓	✓	✓	✓
		2. จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการเพิ่มขึ้นต่อปี (กรณีที่มีสมาชิกเต็มแล้วจำนวนอาจจะไม่เพิ่มขึ้น)	✓	✓	✓	✓
		3. มี / ไม่มีระบบการจัดการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (โดยผู้นำ) ด้วยสันติวิธี	✓	✓	✓	✓
2. สิทธิและหน้าที่พื้นฐานของประชาชน	• ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง • องค์กรชุมชนสามารถตรวจสอบความโปร่งใสการทำงานขององค์กรท้องถิ่นและประเทศ • องค์กรบริหารท้องถิ่นมีกลไกเพื่อตรวจสอบกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาใช้ทรัพยากรในชุมชน • องค์กรบริหารท้องถิ่นมีกลไกดูแลกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ	1. จำนวนครัวเรือนที่ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง	✓		✓	
		2. จำนวนปัญหา (ต้องจัดหมวดหมู่ของปัญหาด้วย) ในชุมชนที่ได้รับการแก้ไขโดยองค์กรชุมชน	✓	✓	✓	✓
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	• บทบาทของสตรีที่เพิ่มขึ้น • ความเสมอภาคทางเพศต่อบทบาทการมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชน	1. สัดส่วนหนึ่งในสามของสมาชิกองค์กรที่เพศหญิงหรือเพศชายมีส่วนร่วมในกลุ่มสมาคมหรือองค์กรระดับชุมชน / ระดับจังหวัด / ระดับประเทศ	✓	✓	✓	✓

8. ด้านครอบครัว					
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V
1. ครอบครัวอบอุ่น /ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวดี	• ครอบครัวที่ปลอดสารเสพติด • ครอบครัวสามารถเป็นที่พึ่ง	1. จำนวนครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกติดยาเสพติด			
		2. ร้อยละของครอบครัวเป็นที่พึ่งให้สมาชิก		✓	
		3. ร้อยละของครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่हाเลี้ยงคนเดียว	✓	✓	✓
2. ความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมถอย บทบาทสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไป	• สมาชิกในครอบครัวไม่ถูกทิ้งและทำร้าย • สมาชิกวัยทำงานต้องออกไปหางานนอกชุมชน	1. ร้อยละของสมาชิกในครอบครัวไม่ถูกทิ้งและทำร้าย	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่มีอยู่ในวัยทำงานที่ออกไปทำงานนอกชุมชนเป็นระยะเวลากว่า 6 เดือนต่อหนึ่งปี	✓	✓	✓

9. ด้านสวัสดิการสังคมและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน						
แนวคิด	ประเด็นตัวชี้วัด	ตัวชี้วัด	P	S	V	R
1. ความมั่นคงในที่ อยู่อาศัย / ที่ทำ กิน / สังคม	• การครอบครองที่ทำกิน • การเช่าที่ในการทำเกษตร • การมีเอกสารสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย/ ที่ทำกิน • การมีทะเบียนบ้าน / เลขที่บ้าน • การได้สัญชาติไทย	1. ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ทำกิน	✓	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย	✓	✓	✓	✓
		3. จำนวนบ้านที่ไม่มีทะเบียน	✓	✓	✓	✓
		4. ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกที่เกิดในประเทศไทยโดยไม่ได้รับสัญชาติ	✓	✓	✓	✓
2. สวัสดิการทาง สังคม	• การจัดสวัสดิการให้สมาชิกผู้ด้อยโอกาสในชุมชน (เช่น คนแก่, เด็ก, คนพิการ, คนว่างงาน) • การได้สัญชาติของชนกลุ่มน้อย • สวัสดิการขั้นพื้นฐานโดยรัฐอย่างทั่วถึง	1. ชุมชนมีโครงการ / กลไก (เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / คนชรา) เพื่อสวัสดิการเพื่อดูแลคนด้อยโอกาส	✓	✓	✓	✓
		2. สัดส่วนงบประมาณของ อบต. ต่อปีเพื่อสวัสดิ-การชุมชน	✓	✓	✓	✓
3. ความปลอดภัย ในชีวิตและ ทรัพย์สิน	• ความไม่ปลอดภัยจากคนต่างถิ่น • การติดยาเสพติด / การพนัน / การทะเลาะวิวาท • อาชญากรรม / ลักขโมย	1. อัตราส่วนของคดีที่เกิดจากคนต่างถิ่นต่อคดีทั้งหมด	✓	✓	✓	✓
		2. ร้อยละของครอบครัวที่มีสมาชิกไม่ติดยาเสพติด	✓	✓	✓	✓
		3. ร้อยละของครอบครัวที่มีสมาชิกไม่ติดการพนัน	✓	✓	✓	✓
		4. ร้อยละของครอบครัวที่มีสมาชิกลักขโมยเพื่อการพนัน / ยาเสพติด	✓	✓	✓	✓
		5. ร้อยละของกรณีปัญหา (เช่น ลักขโมย, ปล้น, ทำร้ายร่างกาย) ที่เกิดอันเนื่องมาจากยาเสพติด / การพนัน	✓	✓	✓	✓
		6. ร้อยละของคดีปัญหา(เช่น ลักขโมย, ปล้น, ทำร้ายร่างกาย) ที่เกิดอันเนื่องมาจากยาเสพติด /การพนัน	✓	✓	✓	✓
		7. ร้อยละของครอบครัวในชุมชนที่มีความขัดแย้งขั้นรุนแรง	✓	✓	✓	✓

***หมายเหตุ ตัวชี้วัดเกี่ยวกับความมั่นคงชีวิตและทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและสถิติไม่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดระดับชุมชน เพราะว่าได้มีผู้เก็บข้อมูลแล้ว

เมื่อร่วมพิจารณาเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านเทคนิคทั้ง 4 ด้านแล้ว คณะวิจัยในแต่ละพื้นที่ศึกษาได้กลับไปในชุมชน เพื่อนำประเด็นตัวชี้วัดที่ได้ทั้ง 9 ด้านไปให้ชุมชนร่วมพิจารณาและแสดงความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมกับพื้นที่หรือไม่และอย่างไร การนำประเด็นตัวชี้วัดทั้ง 9 ด้านไปให้ชุมชนร่วมกันพิจารณาจะทำประมาณ 2-3 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งนักวิจัยแต่ละทีมจะนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมและกลับไปให้ชุมชนได้ทบทวนตรวจสอบซ้ำอีก เพื่อยืนยันว่ารายการกลุ่มตัวชี้วัดที่ปรับปรุงใหม่นี้มาจากความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนในแต่ละพื้นที่ยังได้มีส่วนร่วมพิจารณาเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านเทคนิค 2 ด้าน คือ 1) ด้านความสะดวกในการเก็บ (Practicality) และ 2) ด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) การนำตัวชี้วัดทั้ง 9 ด้านไปให้ชุมชนได้พิจารณา นอกจากจะมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตแล้ว ยังทำให้คณะวิจัยแต่ละพื้นที่ได้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ซึ่งมีส่วนสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและความเข้าใจคำว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” ในบริบทของชุมชนอีกด้วย

ผลลัพธ์

ขั้นตอนย่อยที่ 4 เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลที่ต้องมีการประชุมหลายครั้งเพื่อกลั่นกรองแนวคิดเชิงนามธรรมไปสู่รูปธรรม ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นชุดตัวชี้วัดตามเกณฑ์ด้านเทคนิค ทั้งนี้ชุดตัวชี้วัดในแต่ละพื้นที่ศึกษาจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชนนั้นๆ

3.3 ขั้นตอนย่อยที่ 5 : การสำรวจข้อมูลและการจัดทำฐานข้อมูล

เมื่อได้ตัวชี้วัดตามเกณฑ์ด้านเทคนิคแล้ว คณะวิจัยในแต่ละพื้นที่ได้นำชุดตัวชี้วัดที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างไปจัดทำแบบสำรวจเพื่อให้ชุมชนทดลองใช้สำรวจภาวะคุณภาพชีวิตภายในชุมชนเอง หลังจากการดำเนินงานในขั้นตอนย่อยที่ 5 เสร็จสิ้นแล้ว คณะวิจัยของแต่ละพื้นที่ศึกษาได้นำแบบสำรวจที่บันทึกข้อมูลแล้ว กลับไปจัดพิมพ์และส่งสำเนาคืนให้ชุมชนเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลตัวชี้วัดระดับชุมชน

ผลลัพธ์

แบบสำรวจข้อมูลตัวชี้วัดระดับชุมชนที่บันทึกข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ดังแสดงตัวอย่างของแบบสำรวจในชุมชนหัวน้ำ ตำบลศิลาแล อำเภอบัว จังหวัดน่าน (ตารางที่ 3-4)

ตารางที่ 3-4 : การทดลองสำรวจข้อมูลตัวชี้วัดระดับชุมชน บ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแล อำเภอบัว จังหวัดน่าน

1. ด้านเศรษฐกิจ								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	ไม่ใช่
1. มีพอกินอาชีพ รายได้	1.1	ครอบครัว ผลิตข้าวได้พอกินตลอดปี	ครัวเรือน	✓		118		
	1.2	ครอบครัวผลิตข้าวได้เหลือขาย	ครัวเรือน	✓		9		
	1.3	ครอบครัวทำเกษตรและอาชีพนอกเกษตร	ครัวเรือน	✓		127		
	1.4	ครอบครัวมีแหล่งรายได้มากกว่า 2 แหล่ง	ครัวเรือน	✓		85		
	1.5	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกที่อพยพไปทำงานทำยังถิ่นอื่นในช่วงฤดูแล้ง	ครัวเรือน	✓		36		
2. สภาพแรงงาน	2.1	หมู่บ้านนี้มีคนว่างงาน	คน	✓		65		
		1. เพศชาย	คน			30		
		2. เพศหญิง	คน			35		
	2.2	มีแรงงานต่างชาติเข้ามารับจ้างทำงานในหมู่บ้านนี้	คน		✓	-		
3. แหล่งสินเชื่อเพื่อการผลิตในหมู่บ้านหรือตำบล	3.1	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	ครัวเรือน	✓		115		
	3.2	สหกรณ์		✓		40		
	3.3	รทส.	ครัวเรือน		✓	-		
	3.4	พ่อค้า	ครัวเรือน	✓		5		
	3.5	ธนาคารพาณิชย์หรือธนาคารออมสิน	แห่ง		✓	-		
	3.6	บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม	แห่ง		✓	-		
	3.7	เงินทุนหมุนเวียนจากราชการ	แห่ง	✓		4		
	3.8	อื่นๆ (ระบุ)		✓		2		

ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	ไม่ใช่
4. อุตสาหกรรมท้องถิ่น	4.1	มีภาคธุรกิจเอกชนเปิดโรงงานอุตสาหกรรม	แห่ง		✓	-		
		(1) คนในหมู่บ้านนี้ไปทำงานในโรงงานดังกล่าว	คน		✓	-		
		(2) สินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมากที่สุดคือ		✓		ผ้าทอ		
	4.2	ชาวบ้านรวมกลุ่มตั้งโรงงานอุตสาหกรรมชุมชน			✓	-		
	4.3	จำนวนสมาชิก	ครัวเรือน		✓			
5. มีตลาดรับซื้อผลผลิต	5.1	มีคนกลางรับซื้อผลผลิตในหมู่บ้าน	คน		✓	2		
	5.2	มีตลาดหรือแหล่งรับซื้อผลผลิตในหมู่บ้าน	แห่ง		✓	-		
	5.3	ครอบครัวขายผลผลิตที่ได้ราคาคู่มีการลงทุน	ครัวเรือน			75		
	5.4	มีสถานที่ / องค์กรที่เกษตรกรสามารถร้องทุกข์ในกรณีถูกกดราคาพืชผล	แห่ง		✓	-		
	5.5	มีกลุ่มเกษตรกร / สหกรณ์การผลิตในชุมชน	กลุ่ม	✓		1		
	5.6	มีร้านค้าปัจจัยการผลิตบริหารโดยชุมชน	แห่ง	✓		1		
6. มีเงินออมและ "ไม่ถูกขูดรีดด้วยระบบ" ดกเขียว"	6.1	ครอบครัวมีเงินออม	ครัวเรือน	✓		115		
	6.2	ครอบครัวมีหนี้สินจากการ "ดกเขียว" หรือนายทุน ผู้รับซื้อผลผลิต	ครัวเรือน	✓		35		
	6.3	ครอบครัวที่กู้เงินจากนายทุนเงินกู้นอกระบบอื่น ๆ	ครัวเรือน	✓		15		
7. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	7.1	ครัวเรือนที่มีน้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอตลอดปี	ครัวเรือน	✓		110		

2. ด้านการศึกษา								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มี
1. เด็กเรียนจบมีงานทำ (นอกเกษตร) และมีโอกาสพัฒนาทักษะและอาชีพ	1.1	จำนวนเด็กที่จบการศึกษาแล้ว และมีงานทำ มีเงินเดือน	คน	✓		15		
	1.2	มีศูนย์ฝึกฝีมือแรงงาน ในหมู่บ้าน / ตำบล / อำเภอ / จังหวัด	แห่ง	✓		1		
	1.3	จำนวนเด็กที่จบการศึกษาและผ่านการฝึกฝีมือแรงงาน	คน	✓		5		
	1.4	จำนวนเด็กที่ได้รับทุนการศึกษา ระดับมัธยม / อุดมศึกษา	คน	✓		5		
	1.5	ครัวเรือนที่ต้องกู้ยืมเงินมาเพื่อส่งลูกเรียน	ครัวเรือน	✓		16		
2. การศึกษา	2.1	ผู้ที่จบเฉพาะการศึกษากาตบังคับ	คน	✓		3		
	2.2	ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	คน	✓		12		
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยคนท้องถิ่น	3.1	มีสมาคมครู – ผู้ปกครอง	แห่ง		✓	-		
	3.2	ครัวเรือนเป็นสมาชิก สมาคมครู - ผู้ปกครอง	ครัวเรือน		✓	-		
	3.3	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน	ครัวเรือน	✓		127		
	3.4	จำนวนครูในโรงเรียนประจำหมู่บ้านที่เป็นคนพื้นถิ่นจากหมู่บ้านเดียวกัน	คน		✓	-		
	3.5	โรงเรียนหมู่บ้านมีโครงการสอนเสริมหลักสูตรด้านวิชาชีพ	แห่ง	✓		2		
	3.6	อาสาสมัครจากชุมชน ช่วยกิจการสอนเสริม หลักสูตรโรงเรียนในหมู่บ้าน	คน		✓	-		
4. บริการสาธารณะ	4.1	โรงเรียนอนุบาลชนบท	แห่ง	✓		1		
	4.2	โรงเรียนระดับประถมศึกษา	แห่ง	✓		1		
	4.3	โรงเรียนระดับมัธยม	แห่ง		✓	-		
	4.4	โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่	แห่ง		✓	-		
	4.5	ศูนย์ฝึกอาชีพ	แห่ง		✓	-		

3. ด้านสุขภาพอนามัย								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มิใช่
1. การดูแลสุขภาพ	1.1	เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยคนในหมู่บ้านส่วนมาก						
		(1) ซักยากินเอง		✓		25		
		(2) รักษาที่สถานบริการสาธารณะ / คลินิก		✓		7		
		(3) รักษาโดย อสม. / ศสมช.		✓		15		
	1.2	เมื่อเจ็บป่วยรุนแรง คนในหมู่บ้านส่วนมากสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้ด้วยพาหนะที่นิยมกันโดยใช้เวลาเดินทาง						
		(1) ภายในครึ่ง ชม.		✓			✓	
		(2) มากกว่าครึ่ง ชม. แต่ไม่เกิน 1 ชม.			✓			
		(3) มากกว่า 1 ชม.		✓			✓	
2. การเข้าถึงบริการและความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย	2.1	มีเจ้าหน้าที่อนามัยหรือทางแพทย์เข้ามาตรวจ สุขภาพและให้ความรู้สม่ำเสมอ	ครั้ง / ปี	✓		ทุกเดือน		
	2.2	ครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพ	ครัวเรือน	✓		119		
	2.3	ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขให้บริการ	แห่ง	✓		1		
	2.4	คนในหมู่บ้านได้รับการฝึกอบรมด้าน สุขภาพอนามัย	คน	✓		450		
	2.5	มีร้านขายของชำที่ไม่ขายยาชุด ยาอันตราย ยาควบคุมพิเศษ หรือยาวัตถุออกฤทธิ์	แห่ง	✓		4		
3. สวัสดิการด้านการรักษา	3.1	คนในหมู่บ้านที่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล และการช่วยเหลือเกื้อกูลจากรัฐหรือได้รับการคุ้มครองด้านการรักษาพยาบาลภายใต้การประกันสุขภาพตลอดจนกองทุนต่างๆ	คน	✓		35		

ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	ไม่ใช่
4. การเจ็บป่วย	4.1	จำนวนผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคตับและพยาธิ	คน		✓	-		
	4.2	จำนวนผู้ป่วยเกี่ยวกับการแพ้สารเคมี	คน	✓		4		
	4.3	ครัวเรือนที่ยังบริโภคเนื้อสัตว์สุกๆดิบๆ	ครัวเรือน	✓		75		
	4.4	มีคนตายด้วยโรคต่างๆ	คน	✓		1		
5. แหล่งน้ำ	5.1	บ่อน้ำตื้น (ที่ใช้ได้)	บ่อ	✓		31		
	5.2	น้ำประปาใช้	ครัวเรือน	✓		115		
	5.3	แหล่งน้ำผิวดินที่มีคุณภาพเหมาะสม		✓			✓	
	5.4	ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดดื่มและบริโภคเพียงพอดตลอดปี	ครัวเรือน		✓	127		

4. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	ไม่ใช่
1. การจัดการดูแลโดยชุมชน	1.1	หมู่บ้านได้รับงบประมาณจัดสรรจาก อบต. เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม / ทรัพยากร ธรรมชาติ		✓				
	1.2	หมู่บ้านมีกฎเกณฑ์ในการป้องกัน รักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน		✓				
	1.3	มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม		✓				
	1.4	มีโครงการอนุรักษ์ดินและน้ำในระดับหมู่บ้าน		✓				
	1.5	ครัวเรือนที่มีการบำรุงรักษาดินในระดับไร่นา	ครัวเรือน	✓		80		
	1.6	ครัวเรือนที่ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ (ปุ๋ยคอก / หมัก) ในการเพาะปลูก	ครัวเรือน	✓		80		
2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน	2.1	จำนวนครั้งการเกิดไฟฟ้า	ครั้ง	✓		1		
	2.2	จำนวนครัวเรือนทำไร่เลื่อนลอย	ครัวเรือน		✓			
	2.3	จำนวนครัวเรือนที่ใช้พื้นที่ลาดชันในการเพาะปลูก(พืชไร่และพืชล้มลุก)		✓		14		
	2.4	หมู่บ้านมีปัญหาเรื่อง (มี / ไม่มี) - ดิน ถูกชะล้าง, ดินจืด, กรด - น้ำเกษตร ขาดแคลน (ฤดูแล้ง) - ป่าและของป่าลดลง		✓				
3. ปัญหาขัดแย้งในชุมชน	3.1	จำนวน ครั้งกรณี ขัดแย้งด้าน ทรัพยากร ธรรมชาติ - ในหมู่บ้าน - ระหว่างหมู่บ้าน	ครั้ง		✓			
	3.2	จำนวนครั้งการปรับผู้ละเมิดกฎในการรักษา สิ่งแวดล้อมในชุมชน	ครั้ง	✓		1		
4. การใช้สารเคมี	4.1.1	ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกัน และกำจัดแมลง วัชพืช โรคพืชและสัตว์ที่เป็นศัตรูพืชเฉลี่ย ครัวเรือนละ	บาทต่อไร่	✓		500 (บาท/ไร่)		
4.2.1	4.2.1	ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีป้องกัน และกำจัดแมลง วัชพืช โรคพืชและสัตว์ที่เป็นศัตรูพืชเฉลี่ย ครัวเรือนละ	บาทต่อไร่			260 (บาท/ไร่)		

5. ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	ไม่ใช่
1. ถิ่นปฏิบัติ ประเพณีและ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	1.1	ชุมชนมีประเพณีพื้นถิ่นที่สืบทอดมา แต่โบราณและยังถือปฏิบัติอยู่ (มี/ไม่ มี)		✓				
	1.2	ชุมชนมีประเพณี “ลงขัน” ช่วย เหลือกันยามป่วยไข้ หรือช่วยเหลือผู้ ด้อยโอกาส		✓				
	1.3	ชุมชนมีวัดประจำหมู่บ้าน		✓				
	1.4	วัดเป็นที่พึ่งและศูนย์รวมทางจิตใจ ของหมู่บ้าน					✓	
2. ในหมู่บ้านนี้	2.1	ในรอบปีที่ผ่านมามีคนฆ่าตัวตาย	คน		✓	-		
	2.2	ในรอบปีที่ผ่านมามีคนทำร้ายร่างกาย ตนเอง	คน		✓	-		

6. ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มิใช่
1. การให้ข่าวสารตรงกับความต้องการในวิถีชีวิตประจำวัน	1.1	มีการประชุมลูกบ้านเพื่อแจ้งข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน		✓		12 ครั้ง/ปี		
	1.2	การให้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ: สาธารณสุขอำเภอ เกษตรตำบล พัฒนากรอำเภอ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ โดยการตรวจเยี่ยมความถี่: 1) ปีละครั้ง 2) ปีละ 2 ครั้ง	ครั้ง/ปี	✓		12 ครั้ง/ปี 2 ครั้ง/ปี		
	1.3	มีเจ้าหน้าที่ / หน่วยงานมาให้ความรู้ด้านการตลาดและราคาสินค้าปีละครั้ง		✓		1 ครั้ง		
		อาสาสมัครหมู่บ้านด้าน สาธารณสุข เกษตร พัฒนาชุมชน หมอดิน		✓		16		
	1.4	จำนวนครัวเรือนที่สามารถนำความรู้จากข้อมูลข่าวสารไปเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่		✓		120		
2. การเข้าถึงบริการสาธารณะ	2.1	หมู่บ้านมีศูนย์ข้อมูล	แห่ง	✓		1		
	2.2	หมู่บ้านมีแผ่นป้ายติดประกาศ	แห่ง	✓		6		
	2.3	วิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของชาวบ้าน (จัดเรียงลำดับที่ใช้มากที่สุด 3 ลำดับ) ศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน / ป้ายประกาศ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สอบถามเจ้าหน้าที่		✓ ✓ ✓ ✓				
	2.4	ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	แห่ง	✓		1		
	2.5	หอกระจายข่าว	แห่ง	✓		1		
	2.6	ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด	แห่ง	✓		2		

7. ด้านประชาสังคม								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มิใช่
1. ชุมชนเคารพ กติกาดูแลผล ประโยชน์ ร่วมกัน	1.1	ชุมชนมีกฎระเบียบในการรักษา ความสงบเรียบร้อย		✓				
	1.2	จำนวน ครั้งของการละเมิดกฎ ระเบียบหมู่บ้าน	ครั้ง	✓		4		
	1.3	แหล่งทุนสนับสนุนที่องค์กรชุมชน หามาได้ เพื่อใช้เป็น สาธารณะ ประโยชน์	แห่ง	✓		4		
	1.4	มีโครงการพัฒนาที่ดำรงและบริหาร โดย ชุมชน		✓		2		
2. ผู้นำชุมชน โปร่งใส	2.1	ผู้นำชุมชน / องค์กรชุมชนมีการ ประชุมสื่อสารกับสมาชิกเป็นประจำ ทุกเดือน		✓		เดือนละ ครั้ง		
	2.2	มีการติดตามประเมินผลงานของ คณะกรรมการชุมชนเป็นประจำทุกปี โดยสมาชิกชุมชน		✓				
	2.3	มีคณะกรรมการและระบบตรวจสอบ บัญชีเงินกองทุนต่างๆของหมู่บ้าน เป็นประจำทุกปี		✓				
3. การจัดสวัสดิ การชุมชน โดยชุมชน	3.1	บริการชุมชน	แห่ง	✓		1		
		-ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		✓		1		
		-ศูนย์สงเคราะห์ผู้ยากไร้		✓		1		
		-สมาคมอาปนกิจ		✓				
		-ธนาคารข้าว / โค / กระบือ		✓		1		
		-ศูนย์สงเคราะห์และดูแลคนชราใน หมู่บ้าน		✓	✓			
	3.2	มีกองทุนหมู่บ้าน (เงินจากบพัฒนา ต่างๆ)	กองทุน	✓		4		
	3.3	การบริหารเงินกองทุนนอกงบประมาณ ออกผล		✓				

ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มี
4. ธุรกิจการค้า ในชุมชนและ การจัดการ	4.1	โรงสีข้าวของชุมชน	โรง		✓			
	4.2	มีร้านค้าชุมชน	แห่ง	✓		1		
	4.3	มีกลุ่มเกษตรกรรวมตัวกันซื้อปัจจัย การผลิตและขายผลผลิต	กลุ่ม		✓			
	4.4	มีกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน	กลุ่ม	✓		2		
	4.5	จำนวนครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มออม ทรัพย์	ครัวเรือน	✓		115		
5. การวางแผน พัฒนาโดย ชุมชน	5.1	มีการทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดย ประชาชนมีส่วนร่วม		✓				
6. ความมั่นคง ในชีวิตทรัพย์สิน	6.1	จำนวนคดีลักขโมย (วัว / ควาย) ในหมู่บ้าน	คดี / ครั้ง		✓	-		
7. ความมั่นคง ในที่ดินและ ปัจจัยการผลิต	7.1	จำนวนครัวเรือนมีที่ดินทำกินของตนเอง	ครัวเรือน			120		
	7.2	จำนวนครัวเรือนมีที่ดินมีเอกสาร สิทธิ (โฉนด นส.3ก นส.3 สปก4- 01)	ครัวเรือน			111		
	7.3	จำนวนครัวเรือนมีที่ดิน ไม่มีเอกสาร สิทธิ (ใบจองและ บปท.6)	ครัวเรือน	✓		120		
	7.4	ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ต้องเช่าเพิ่ม	ครัวเรือน	✓		25		
	7.5	ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าทำ กิน	ครัวเรือน	✓		10		
	7.6	หมู่บ้านมีพื้นที่รวมทั้งหมด	ไร่	✓		120		
8. ความปลอดภัย ในชีวิต / ทรัพย์สิน	8.1	มีคนถูกฆ่าตาย	คน		✓			
	8.2	มีคนถูกทำร้ายร่างกาย	คน		✓			

ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มิใช่
9. ยาเสพติด	9.1	ในหมู่บ้านนี้มีการใช้ยาเสพติดหรือไม่		✓		8		
	9.2	กิจกรรมที่ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน		✓		เข้าค่ายอบรม		
	9.3	ผู้ใช้หรือเสพยาเสพติด ในหมู่บ้านนี้ได้รับหรือซื้อยาเสพติดมาจากที่ใด		✓		ตำบลใกล้เคียงเมือง		
		(1) ภายในหมู่บ้าน			✓			
		(2) จากหมู่บ้านอื่น		✓			✓	
		(3) ทั้งสองแหล่ง						
10. บริการสาธารณะ	10.1	สถานที่เก็บกักผลผลิตทางการเกษตร	แห่ง		✓			
	10.2	คลังยาสัตว์ หรือ สัตว์แพทย์อาสา หรือ อาสาพัฒนาปศุสัตว์	แห่ง	✓				
	10.3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / อนุบาล	แห่ง	✓		1		
	10.4	สถานที่พักผ่อน สวนสาธารณะของหมู่บ้าน	แห่ง		✓			
	10.5	โทรศัพท์สาธารณะ	แห่ง		✓			
	10.6	ลาน / สนามกีฬา	แห่ง	✓		1		
11. ไฟฟ้า การคมนาคม	11.1	ในหมู่บ้านมีไฟฟ้าของรัฐใช้หรือไม่		✓			✓	
	11.2	ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้	ครัวเรือน		✓			
	11.3	ระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอที่ใกล้ที่สุด	ก.ม.			6		
	11.4	สภาพถนน - ลูกครึ่ง						
		- ลาดยาง					✓	

8. ด้านครอบครัว								
ประเด็น	ข้อ	ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	มี	ไม่มี	จำนวน	ใช่	มี
1. ชุมชนสามัคคี อยู่อย่างพึ่งพา กัน	1.1	ชุมชนมีประเพณีเอื้อแรงหรือช่วยแรง งานกันโดยไม่เอาค่าจ้าง (มี / ไม่มี)		✓				
	1.2	ชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านร่วม กันเป็นประจำทุกเดือน (มี / ไม่มี)		✓				
	1.3	จำนวนครัวเรือนอพยพทิ้งถิ่นไปอยู่ที่ อื่นถาวร			✓			
2. สถาบันครอบครัว	2.1	จำนวนครัวเรือนที่หย่าร้างหรือแยก ทางกัน	ครัวเรือน	✓		6		
	2.2	จำนวนครัวเรือนที่มีพ่อหรือแม่ดูแล ลูกๆ (ลูกในวัยเด็กและกำลังเรียน) เพียงคนเดียว	ครัวเรือน	✓		9		
	2.3	จำนวนครัวเรือนที่ยังมีพ่อ-แม่ชรา ภาพอาศัยอยู่ด้วย	ครัวเรือน	✓		25		
	2.4	จำนวนคนชราไร้ที่พึ่งไม่มีลูกหลานดูแล	คน	✓		1		
3. เด็กกำพร้า เด็กถูกทอด ทิ้ง	3.1	มีเด็กกำพร้า	คน	✓		12		
	3.2	มีเด็กเร่ร่อน	คน		✓			
	3.3	มีเด็กถูกทอดทิ้ง	คน	✓		1		
	3.4	เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	คน		✓	-		
4. คนพิการ	4.1	คนพิการที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้เลี้ยงดู	คน		✓	-		

3.4 ขั้นตอนย่อยที่ 6 : การจัดทำตัวชี้วัดตามเป้าหมายการพัฒนา

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำตัวชี้วัดที่เสนอโดยชุมชนมาประมวลร่วมกันโดยนักวิจัยทั้ง 8 พื้นที่ศึกษา เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดในแต่ละพื้นที่ เมื่อได้ลักษณะร่วม-ต่างของตัวชี้วัดในแต่ละพื้นที่แล้วจากนั้นได้ร่วมกันสังเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลตัวชี้วัดเป็น 8 ด้าน โดยได้พิจารณาเอาตัวชี้วัดด้านสวัสดิการและความมั่นคงทางสังคมไปรวมกับด้านประชาสังคมและชุมชนเข้มแข็ง สำหรับตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับสถิติอาชญากรรมได้ตัดออกไปเนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบเก็บข้อมูลเหล่านี้อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นที่จะนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดในระดับชุมชน

สำหรับในขั้นตอนนี้ นักวิจัยในแต่ละพื้นที่ได้ทำการวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับพื้นที่ตามเป้าหมายการพัฒนา โดยนักวิจัยได้ข้อสรุปจากทุกพื้นที่ว่า เป้าหมายการพัฒนาคือ **ชุมชนมีศักยภาพในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน** ซึ่งหมายถึงหลักคิดพื้นฐานคือ (ดังรายละเอียดในบทที่ 1)

- ความสามารถในการพึ่งตนเอง (Self-Reliance)
- การรวมตัวขององค์กรประชาชน (People's Organization)
- การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)
- ความเป็นธรรมในสังคม (Equity)

ผลลัพธ์

คณะวิจัยได้จัดแยกตัวชี้วัดระดับพื้นที่ตามกรอบปรัชญาการพัฒนาที่เน้นหลักคิดพื้นฐานเพื่อหาตัวร่วม 4 ด้าน (ROPE) และเป็นเป้าหมายการพัฒนารายจังหวัด ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3-5 (ก) : พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ จังหวัดน่าน

ประเด็นคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	ร้อยละของครัวเรือน ที่มีอาหารพอกินตลอดปี	R
	ร้อยละของครัวเรือนผลิตข้าวได้เหลือขาย	R
	ร้อยละของครัวเรือนมีแหล่งรายได้มากกว่า 1 แหล่ง	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองโดยไม่ต้องเช่าหรือใช้ฟรีจากคนอื่น	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินสามารถปลูกพืชได้ตลอดปีและพอเลี้ยงครอบครัว	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้เสริมจากอุตสาหกรรมครัวเรือน	R
	มีกลุ่ม / องค์กรชุมชนดำเนินการตลาดผลผลิตและปัจจัยการผลิต (บริหารโดยชุมชน)	R/O/P
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีเงินออมเพื่อการผลิตพอเพียงตลอดปี	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน	R
	ร้อยละของครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	R/O/P

ด้านการ ศึกษา	ร้อยละของเด็กที่จบการศึกษาแล้ว และมีงานทำ มีเงินเดือน	R
	ร้อยละของเด็กที่ได้รับการฝึกวิชาชีพตามความสนใจและมีงานทำตามความสนใจ	R/E
	ร้อยละของครูในโรงเรียนประจำหมู่บ้านที่เป็นคนพื้นถิ่นจากหมู่บ้านเดียวกัน	R
	สัดส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน	R/P
	ร้อยละของเด็กที่ได้รับทุนการศึกษาระดับสูงกว่าภาคบังคับ	E
ด้านสุขภาพ อนามัย	ร้อยละของครัวเรือนมีบัตรประกันสุขภาพ	E
	ร้อยละของผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคตับและพยาธิ	E
	ร้อยละของผู้ป่วยเกี่ยวกับการแพ้สารเคมี	E
	มีเจ้าหน้าที่อนามัยหรือทางการแพทย์ เข้ามาตรวจสุขภาพและให้ความรู้สม่ำเสมอ	E
ด้าน โครง สร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	สัดส่วนงบประมาณจัดสรรจาก อบต. เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม / ทรัพยากรธรรมชาติ	R/O/P/E
	มีกฎเกณฑ์ในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนเอง	R/P
	มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการดูแลอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	R/O/P
	จำนวนครั้งการเกิดไฟป่า	R
	สัดส่วนครัวเรือนทำไร่เลื่อนลอย	R
	สัดส่วนครัวเรือนที่ใช้พื้นที่ลาดชันในการเพาะปลูกพืชไร่และพืชล้มลุก	R
	สัดส่วนครัวเรือนที่มีการบำรุงรักษาดินในระดับไร่-นา	R
	สัดส่วนครัวเรือนมีการกำจัดขยะที่เหมาะสมถูกสุขอนามัย	R/P
ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	ชุมชนมีประเพณีพื้นถิ่นที่สืบทอดมาแต่โบราณและยังถือปฏิบัติอยู่	R/P
	ชุมชนมีประเพณี “ลงขัน” ช่วยเหลือกันยามป่วยไข้ หรือช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	R/P/E
	สัดส่วนผู้สูงอายุและพระที่เป็นที่พึ่งและศูนย์รวมทางจิตใจของหมู่บ้าน	R
ด้านสื่อและ ข้อมูลข่าวสาร	มีศูนย์ข้อมูลที่แหล่งให้ข่าวสารความรู้แก่ชาวบ้าน	O/E
	มีการประชุมลูกบ้านเพื่อแจ้งข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน	P/E
	มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาประชุมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน	E
	มีอาสาสมัครหมู่บ้านเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลด้านต่างๆ (สาธารณสุข เกษตร ฯลฯ)	R/O/P/E

ด้านประชา สังคม	ชุมชนมีกฎระเบียบในการรักษาความสงบเรียบร้อย	R/P
	ร้อยละของการละเมิดกฎระเบียบชุมชน	R/P
	มีประเพณีเอาแรงหรือช่วยแรงงานกันโดยไม่เอาค่าจ้าง	R/P
	มีกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน	R/P
	สัดส่วนของสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงาน ของคณะกรรมการ / กลุ่ม / องค์กรของชุมชนเป็นประจำทุกปี	R/O/P
	ร้อยละของสมาชิกที่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของกลุ่ม / องค์กรที่ชุมชน จัดตั้งขึ้น	R/O/P
	มีการทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทุกปีโดยพื้นฐานการมีส่วนร่วมของสมาชิกใน ชุมชน	R/P
	มีโครงการพัฒนาที่ดำรงและบริหาร โดยชุมชน	R/P
ด้านครอบครัว	มีการอนุเคราะห์ด้านต่างๆ แก่ครัวเรือนยากจนและผู้ด้อยโอกาส	E
	ร้อยละของคนชราไร้ที่พึ่ง (ไม่มีญาติพี่น้องลูกหลานดูแล)	R/E
	ร้อยละของครัวเรือนอพยพทั้งถิ่นไปอยู่ที่อื่นติดต่อกันนานกว่า 6 เดือน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่ย่ำแย่หรือแยกทางกัน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีพ่อหรือแม่ดูแลลูกๆ (ลูกในวัยเด็กและกำลังเรียน) เพียงคนเดียว	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่ยังมีพ่อ-แม่ชราภาพอาศัยอยู่ด้วย	R

ตารางที่ 3-5 (ข) : พื้นที่ชนบทเกษตรอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงใหม่

ประเด็นคุณ ภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้า หมาย
ด้านเศรษฐกิจ	จำนวนครัวเรือนที่มีที่ทำนากิน มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์	R
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำเกษตรมีรายได้เดือนละ 5,000 บาท	R
	จำนวนครัวเรือนที่ขายผลผลิต ได้สูงกว่าต้นทุนที่ลงไป	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีด้านการผลิตการเกษตร	R
	จำนวนครัวเรือนที่ขายผลผลิตโดยตรงให้ผู้บริโภคโดยไม่ผ่านคนกลาง	R
	จำนวนครัวเรือนที่ขายผลผลิตได้ โดยเป็นผู้กำหนดราคาเอง	R
	จำนวนครัวเรือนที่เป็นเจ้าของบ้านอยู่อาศัย รถยนต์และโทรทัศน์	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีลูกและสามารถส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือได้ทุกคน	E
ด้านการ ศึกษา	จำนวนโรงเรียนที่สอนเน้นด้านจริยธรรม จิตใจและภูมิปัญญาท้องถิ่น	R
	จำนวนโรงเรียนที่มีการร่วมวางแผนการศึกษาระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อบต. และกรรมการหมู่บ้าน	P/O
	จำนวนโรงเรียนที่ประชาชนในชุมชนร่วมกำหนดหลักสูตร	P/O
	จำนวนประชากรในชุมชนที่ได้เรียนหนังสือจบสูงกว่าภาคบังคับ	E
	ชุมชนที่มีสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาหรือสูงกว่านั้น	E
	จำนวนเด็กยากจนที่ได้รับทุนการศึกษา	E
	จำนวนโรงเรียนที่มีบริการ โครงการอาหารกลางวัน	E
	จำนวนโรงเรียนที่มีทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียน	E
ด้านสุขภาพ อนามัย	จำนวนคนในชุมชนที่มีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี	E
	จำนวนครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดบริโภคพอเพียงตลอดปี	-
	จำนวนครัวเรือนที่มีหลักประกันสุขภาพ (มี สปร. ประกันสังคม ประกัน สุขภาพ)	E

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	จำนวนครัวเรือนที่ทำเกษตรทางเลือก	R
	ชุมชนมีระบบควบคุมดูแลรักษาป่าไม้	O/P
	จำนวนครัวเรือนที่มีที่ทิ้งขยะเป็นสัดส่วน	R/P
	จำนวนครัวเรือนมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรมเพียงพอทุกฤดูกาล	E
ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	ชุมชนมี “พระ” เป็นแหล่งที่ชาวบ้านเคารพนับถือและเป็นที่พัก	R
	ชุมชนมีการดำรงประเพณีเก่า เช่น ทำบุญ ปอย ทำพิธีบูชาบรรพบุรุษ	O/P
	ชุมชนมีประเพณีการช่วยแรงงานในการทำเกษตรกรรม	O/P
	จำนวนเยาวชนที่บวชเณรระยะหนึ่ง	-
ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร	จำนวนครั้งที่หอกระจายข่าวส่งข้อมูลต่อวัน	-
	จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้รับข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับผลเสียของการใช้สารเคมีในการเกษตร	-
	จำนวนครั้งที่ชาวบ้านได้ฟังข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรใน 1 เดือน	-
	จำนวนครั้งที่หอกระจายข่าวนำคำสั่งสอนของ “พระ” ออกเผยแพร่ต่อเดือน	-
	ครัวเรือนที่ไม่เคยดูโทรทัศน์	E
ด้านประชาสังคม	ชุมชนมีผู้นำเข้มแข็ง ชี้อัตถ์ เสียสละ	-
	ชุมชนมีการทำกิจกรรม พัฒนาชุมชนร่วมกัน	O/P
	ชุมชนไม่เคยมีพฤติกรรมซื้อสิทธิขายเสียง	-
	ชุมชนไม่มีปัญหายาเสพติด	O/P
ด้านครอบครัว	จำนวนครัวเรือนที่พ่อ แม่ ลูกอยู่พร้อมหน้า	R
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกติดยาเสพติด	-
	จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกจะมาพบปะ สังสรรค์พร้อมหน้าในวันสำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา	O/P
	จำนวนครัวเรือนที่พ่อบ้าน ไม่มีภรรยาอยู่	E
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง	-

ตารางที่ 3-5 (ค) : พื้นที่ประมงชายฝั่ง จังหวัดสงขลา

ประเด็นคุณ ภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สิน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีเงินออม	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีเครื่องมืออุปกรณ์ทำมาหากินเป็นของตนเอง ไม่ ต้องพึ่งพา เจ้าแก่	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีความประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย และไม่ติดอบายมุข	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สมาชิกต้องออกทำมาหากินเป็นระยะเวลานานๆ (วันละมากกว่า 8 ชั่วโมง)	R
	จำนวนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สมาชิกต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกหมู่บ้าน	R
ด้านการศึกษา	ร้อยละของเด็กที่ได้เรียนต่อ	E
	จำนวนทุนการศึกษาให้เด็กในชุมชนเพื่อเรียนต่อในระดับสูง	E
	ร้อยละของครูที่ตั้งใจสอนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ครูมีแนวการสอนที่ สร้างสรรค์ผ่านสื่อต่างๆ ไม่ใช่แค่สอนตามแบบเรียน	R
	เนื้อหาที่เรียนน่าสนใจ นำเรียนรู้ไม่ใช่แค่ท่องจำและควรเป็นเรื่องใกล้ตัว นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	R
	มีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอระหว่างครูและผู้ปกครอง	P
	จำนวนเด็กที่จบการศึกษาแล้ว ไม่มีงานทำที่เหมาะสมกับความถนัด	R
	จำนวนสมาชิกชุมชนที่ชวนช่วยในการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ	R
	ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ร่างหลักสูตร และบูรณาการภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร	R/P

ด้านสุขภาพ อนามัย	ร้อยละของสมาชิกชุมชนที่สูบบุหรี่	R
	ร้อยละของสมาชิกชุมชนที่มีหลักประกันสุขภาพ	E
	จำนวนสมาชิกในชุมชนที่ติดเชื้อ HIV	R
	ร้อยละของครอบครัวที่มีสมาชิกสุขภาพดีไม่ป่วยไข้	R
	จำนวนสมาชิกชุมชนเจ็บป่วยและไปรับบริการจากสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล	R
	จำนวนคนไข้ที่ป่วยจากโรคระบาด เช่น โรคฉี่หนู	R
ด้านโครงสร้าง พื้นฐานและ สิ่งแวดล้อม	ชุมชนมีระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ	R
	ชุมชนมีคูระบายน้ำที่ได้มาตรฐาน	R
	ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและช่วยดูแลการจัดการเรื่องขยะ	O
	ชุมชนมีความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร (ภายในชุมชนหรือกับชุมชนอื่น)	R
	ทะเลมีกุ้งปลาอุดมสมบูรณ์	R
	น้ำในทะเลสาบสะอาด ไม่เป็นที่ระบายน้ำทิ้งจากนาุ้ง หรือโรงงาน โรงพยาบาล	R
	น้ำใช้จากคลองชลประทานไม่มีน้ำจากนาุ้งซึมเข้ามา และไม่มีรสกร่อย	E
	ชุมชนมีบ่อบำบัดน้ำที่ปล่อยออกมาจากนาุ้ง	E
	ร้อยละของชาวบ้านที่ใช้เครื่องมือประมงที่เหมาะสมและอนุรักษ์ไม่มีเรืออวนรุนที่ทำลายเครื่องมือประมงของชาวบ้าน / มีกฎระเบียบการประมงที่เข้มงวด	P
	ชุมชนมีพื้นที่ป่าสงวน	R/P

ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	ชุมชนมีผู้นำที่ดี เป็นตัวอย่างให้กับคนในหมู่บ้านได้ เช่น มีความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือผู้อื่น พุศุคยปรึกษาชาวบ้านและยุติธรรม	R/O
	จำนวนเด็กวัยรุ่นที่ว่างงาน หรือไม่ได้เรียนหนังสือต่อจับกลุ่มชวนกันเกร	R
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่เป็นคนดี ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือสังคม โอบอ้อมอารี	O
	ร้อยละของสมาชิกชุมชนที่ชอบเที่ยวแหล่งเรียมย์	R
	ร้อยละของสมาชิกชุมชนที่ชอบเล่นหวย	R
	ชุมชนมีหมอพื้นบ้าน มีภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล	R
	ร้อยละของคนที่ใช้ภาษาท้องถิ่นดั้งเดิม (ภาษาสะกอม)	R/P
	ชุมชนมีประเพณีพื้นบ้านที่สืบทอดมานาน	R
ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร	ร้อยละของครัวเรือนที่พ่อแม่มีโอกาสดูโทรทัศน์ร่วมกับลูก สั่งสอนและตักเตือนโดยใช้เนื้อหาของรายการไม่ว่าจะเป็นละครหรือข่าว	R
	มีการนำข่าวสารมาวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์กันในกลุ่มชุมชน	P
	มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	R
	จำนวนเด็กวัยรุ่นที่ประพฤติตัวหรือแต่งตัวไม่เหมาะสมเลียนแบบสื่อ	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่รู้จักเลือก (บริโภค) ข่าวสารและสาระเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีวิจารณญาณไม่เชื่อตามโฆษณา	R
	มีโทรศัพท์สาธารณะในชุมชน	R
ด้านประชาสังคม	จำนวนคดีที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง การทะเลาะเบาะแว้งในชุมชนหรือกับคนนอกชุมชน	O
	ถ้าเกิดปัญหาขึ้น ชาวบ้านมีสติปัญญาสามารถจะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องหวังพึ่งผู้อื่น	R
	ชุมชนมีการอนุเคราะห์ในรูปแบบต่างๆแก่ครัวเรือนที่มีฐานะยากจน	E
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีความมั่นใจในที่อยู่อาศัยโดยมีเอกสารสิทธิในที่ดิน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	R
	ร้อยละของครอบครัวที่มีทะเบียนบ้าน	R
	จำนวนสมาชิกชุมชนที่ไม่มีบัตรประชาชน	R
	จำนวนคดียาเสพติด (ยาบ้า กัญชา)	R/O

ด้านครอบครัว	ชุมชนมีความกลมเกลียวกัน ใจกว้างรับฟังเหตุผลที่แตกต่าง และรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน	O
	จำนวนครัวเรือนที่เด็กหรือคนชราไม่ถูกทอดทิ้งหรือละเลย	R
	จำนวนครัวเรือนที่พ่อแม่เข้มงวดกับลูกในเรื่องคุณธรรมและศาสนา	R
	จำนวนครัวเรือนที่พ่อแม่เลิกกันแล้วเอาเด็กมาเป็นการให้ปู่ย่าตายายเลี้ยง	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีการทะเลาะเบาะแว้งกันใช้ความรุนแรงหรือสมาชิกไม่รับผิดชอบต่อครัวเรือน	R
	จำนวนครอบครัวที่แตกแยกกันเนื่องจากต้องอพยพไปรับจ้างแรงงาน	R

ตารางที่ 3-5 (ง) : พื้นที่เกษตรที่ราบสูง จังหวัดบุรีรัมย์

ประเด็นคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	จำนวนครัวเรือนที่มีแหล่งรายได้มากกว่า 1 แห่ง	R
	จำนวนครัวเรือนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิตที่รวมตัวกันขายสินค้าทั้งในและนอกชุมชน โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง	R/O/P
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกอยู่ในวัยแรงงานมีงานทำประจำ	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เหลือเก็บต่อปี	R
	จำนวนครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสาน	R
ด้านการศึกษา	จำนวนวิชาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนที่สอนในโรงเรียน	R/E
	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียนในหมู่บ้าน (เช่น ร่างธรรมนูญโรงเรียน กิจกรรมแข่งขันกีฬา การประชุมเชิงนโยบาย)	R/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับการฝึกวิชาชีพตามความสนใจ / ถนัด และมีงานทำ	R/E
	จำนวนทรัพยากรบุคคลในหมู่บ้านที่โรงเรียนมาขอความร่วมมือในการให้ความรู้	R/P

ด้านสุขภาพ อนามัย	จำนวนครัวเรือนที่มีการตรวจร่างกายประจำปี	R
	จำนวนคนในหมู่บ้านที่สามารถมีกิจกรรมการออกกำลังกายตามความต้องการ	R
	จำนวนคนในหมู่บ้านที่มีการใช้บัตรประกันสุขภาพ	E
	มีการจัดประชุม / รมรงค์ในโรคบางชนิดในหมู่บ้าน	R/O/P
	จำนวนเด็กที่ป่วยเป็นโรคขาดสารอาหาร (ระดับ 2)	-
	จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อกระจก	-
	จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคไขข้ออักเสบ	-
	จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคฉี่หนู	-
	จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับ	-
	จำนวนผู้ป่วยที่ป่วยจากการใช้ / ผลกระทบสารเคมี	-
	จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคเครียด (ระดับต้องทานยาเป็นประจำ)	-
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	หมู่บ้านได้รับงบประมาณจัดสรรจาก อบต.เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม / ทรัพยากรธรรมชาติ	R/E
	หมู่บ้านมีกลุ่มที่ร่วมจัดการป้องกันปัญหาด้านมลพิษ (เช่น ขยะ, น้ำเสีย ฯลฯ)	R/O/P
	หมู่บ้านมีกฎเกณฑ์ในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	R/P/E
	จำนวนครั้งในกรณีขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ (เช่น การบุกรุกป่าสงวน, ที่สาธารณะ, ป่าชุมชน ฯลฯ)	R
	มีกลุ่มปลูกสร้างสวนป่าในหมู่บ้าน	R/O/P
	มีครัวเรือนที่เพิ่มสัดส่วนการปลูกต้นไม้ยืนต้นในพื้นที่ทำกิน	R
ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	ชุมชนมีประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดมาแต่โบราณ และยังมียึดถือปฏิบัติอยู่ (มี / ไม่มี)	R/O/P/E
	มีกิจกรรมการ “ลงแขก” ในการเกษตร	O/P
	จำนวนครั้งในรอบปีที่มีการจัดกิจกรรมเพื่อร่วมมือสร้าง / ซ่อมสิ่งสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน	R/O/P
	จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการสืบทอดความรู้ด้านการรักษาพยาบาลโดยใช้สมุนไพร (เช่น หมอยาพื้นบ้าน)	R
	ในรอบปีที่ผ่านมามีจำนวนคดีขโมยทรัพย์สินในหมู่บ้าน	R
	มีคดีคนถูกฆ่าตาย	R
	มีคดีการทำร้ายร่างกาย	R
	มีคดีลักขโมยเพื่อการพนัน / ยาเสพติด	R

ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร	มีศูนย์ข้อมูลให้สอบถามและตรวจสอบข้อมูลในหมู่บ้าน	R/E
	มีการประชุมลูกบ้านเพื่อแจ้งข่าวสารเป็นประจำทุกเดือน	R/O/P
	มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (เช่น หอกระจายข่าว) ที่เป็นภาษาท้องถิ่น	R/P
	จำนวนครัวเรือนที่สามารถนำความรู้จากสื่อ (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นกคณ) ไปเป็นประโยชน์ด้านอาชีพ	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่สามารถนำความรู้จากสื่อ (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นกคณ) ไปเป็นประโยชน์ด้านสุขภาพ	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่สามารถนำความรู้จากสื่อ (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นกคณ) ไปเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	R/E
ด้านประชาสังคม	จำนวนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี	R/O/P/E
	มีองค์กรในระดับชุมชนที่มีเพศหญิงและเพศชายมีส่วนร่วมในสัดส่วนหนึ่งในสามของสมาชิกองค์กร	R/O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเอง	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีที่ดินและเช่าเพิ่ม	R
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าทำกิน	R
	ชุมชนมีโครงการ / กลไก เพื่อสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนด้อยโอกาส (มี / ไม่มี) คนพิการ คนชราคนยากจนที่ไม่มีที่ดิน	R/E
	หมู่บ้านได้รับงบประมาณจัดสรรจาก อบต. เพื่อเป็นกองทุนสงเคราะห์กลุ่มผู้ด้อยโอกาส	E
	มีชมรมกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส (มี / ไม่มี)	R/O/P/E
ด้านครอบครัว	จำนวนครัวเรือนที่มีลูก (ในวัยเด็กและกำลังเรียน : ป.1-ม.3) ช่วยเหลือพ่อแม่ทำกิจการงานเป็นประจำ	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีพ่อหรือแม่ดูแลลูกๆ (ลูกในวัยเด็กและกำลังเรียน) เพียงคนเดียว	R
	มีเด็กถูกทอดทิ้ง	R/E
	มีคนขราไร้ที่พึ่ง ไม่มีลูกหลานดูแล	R/E
	มีการทำร้ายร่างกายสมาชิกในครอบครัว	E
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกในวัยทำงานที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเป็นระยะเวลากว่า 6 เดือน	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีปู่ ย่า ตา ยาย ดูแลสมาชิก (ในวัยเด็กและกำลังเรียน)	R

ตารางที่ 3-5 (จ) : พื้นที่เกษตรที่อุดม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเด็นคุณ ภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้าน เศรษฐกิจ	สัดส่วนของครัวเรือนที่มีอาหารพอกินตลอดปี	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีความสามารถในการลดภาระหนี้สิน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมธุรกิจชุมชน	R/O/P
ด้านการ ศึกษา	สัดส่วนของโครงสร้างวิชาในโรงเรียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน	R/P/E
	สัดส่วนของคนในท้องถิ่นที่จบการศึกษาและมีอาชีพอยู่ในชุมชน	R
	สัดส่วนผู้จบการศึกษาและกลับมาพัฒนาชุมชน	R/O
	คนในชุมชนที่มีอายุ 21 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับครบทุกคน	R/E
ด้านสุขภาพ อนามัย	อัตราการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากสารเคมีลดลง	R
	สัดส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของคนในชุมชนลดลง	R
	สัดส่วนครัวเรือนที่ลดการใช้ยาแผนปัจจุบันมาใช้ในการแพทย์แผนไทย	R
	เด็กในชุมชนตั้งแต่แรกเกิด – 16 ปี ได้รับการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานครบทุกคน	E
	ครัวเรือนได้รับการน้ำดื่มที่สะอาดจาก อบต. ครบทุกครัวเรือน	O/E
	ครัวเรือนได้รับการกำจัดขยะมูลฝอยจาก อบต. ครบทุกครัวเรือน	O/E
	สัดส่วนงบประมาณของ อบต. ต่อปีเพื่อสวัสดิการชุมชน	R/O
	ชุมชนมีโครงการ / กลไก (เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / คนชรา) เพื่อสวัสดิการ , ดูแลคนด้อยโอกาส	R/E
ด้านโครง สร้างพื้นฐาน และ สิ่งแวด ล้อม	ร้อยละของครัวเรือนที่ทำการเกษตรลดการใช้สารเคมีมาใช้วัสดุจากธรรมชาติทดแทน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สามารถลดปริมาณขยะได้ภายในครัวเรือน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากลำคลองในด้านอุปโภคและบริโภค	R/P
	ร้อยละของครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากลำคลองในด้านการคมนาคม	R
ด้านวัฒน ธรรมและจิต ใจ	ร้อยละของครัวเรือนที่มีผู้นำทั้งทางโลกและทางธรรมเป็นที่พึ่งทางจิตใจ	R/O
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกลดพฤติกรรมที่เป็นอบายมุข	R/O
	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมงานสาธารณประโยชน์	O/P
	ร้อยละของงบประมาณ อบต. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมต่องบประมาณของ อบต. ทั้งหมด	O/P

ด้านสื่อและ ข้อมูลข่าวสาร	ชุมชนสามารถจัดทำสื่อที่หลากหลายได้ด้วยตนเอง	R/E
	พฤติกรรมการเล่นแบบในเชิงลบของคนในชุมชนที่เกิดจากการบริโภคสื่อลดลง	R/P
ด้านประชา สังคม	ร้อยละของคนในชุมชนที่เข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของ อบต.	O/P
	ร้อยละของคนที่เข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบงบประมาณ ความโปร่งใสของ อบต.	O/E
	ร้อยละของคนในชุมชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของ อบต.	O/P
	ร้อยละของโครงการที่นำไปปฏิบัติได้ ที่เกิดจากการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนที่มีสิทธิการเลือกตั้ง	O/P
	ร้อยละของการร้องเรียนที่เกิดขึ้นต่อการบริหารงานของ อบต.	R/O/P
	ร้อยละของกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอันเนื่องมาจากยาเสพติดลดลง	O
	ร้อยละของครัวเรือนที่ถูกลักขโมยอันเนื่องมาจากผู้ติดยาเสพติดลดลง	R/P/O
	ร้อยละของครัวเรือนที่สมาชิกถูกทำร้าย ประทุษร้าย อันเนื่องมาจากยาเสพติดลดลง	R/P/O
	สัดส่วนของคนชรา / คนพิการ / ผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก	E
	ร้อยละของอุบัติเหตุอันเกิดจากการจราจรในชุมชนลดลง	O/P
ด้านครอบครัว	ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหา	R
	ร้อยละของเด็กและคนชราที่ถูกทอดทิ้ง	R

ตารางที่ 3-5 (ณ) : พื้นที่อุตสาหกรรม จังหวัดระยอง

ประเด็นคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาทต่อเดือน	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้เพียงพอค่าใช้จ่าย	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีความสามารถในการผ่อนชำระหนี้ได้	R
	จำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้จากการประกอบอาชีพ	R
	จำนวนคนว่างงานในชุมชนที่อยู่ในวัยแรงงาน	O/P
ด้านการศึกษา	จำนวนโรงเรียนของรัฐต่อปริมาณเด็กวัยเรียนทั้งหมด	O/P
	ร้อยละของเด็กที่จบมาแล้วไม่มีงานทำ	R/O/P/E
	จำนวนโครงการฝึกอาชีพของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่จัดขึ้นในชุมชน	O/P
	จำนวนคนที่เข้ารับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร	R/O/P/E
	จำนวนคนที่เข้ารับการฝึกอบรมและนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ	R/O/P/E
ด้านสุขภาพอนามัย	ค่าใช้จ่ายในการซื้อยาแผนปัจจุบันในร้านที่มีเภสัชกรประจำต่อปี	R
	จำนวนคนที่มีบัตรสุขภาพในการรักษาพยาบาล	R
	จำนวนคนที่ป่วยเป็นโรคทางเดินหายใจ อาการทางผิวหนังผื่นคัน และภูมิแพ้	-
	จำนวนเยาวชนที่ใช้สารเสพติด	-
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่เข้ารับการตรวจสุขภาพจากส่วนราชการต่อสัปดาห์	R/O/P/E
	สัดส่วนพื้นที่ในการออกกำลังกายต่อคนในชุมชน	R/E
	จำนวนสมาชิกในชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ	R
	จำนวนครั้งโดยเฉลี่ยที่ชาวบ้านออกกำลังกายต่อสัปดาห์	R/E
	สัดส่วนจำนวนสมาชิกในชุมชนที่มีบัตรสุขภาพต่อจำนวนสมาชิกในชุมชนที่ใช้บัตรสุขภาพ	R/E/O

	จำนวนครั้งที่ปีที่ชาวบ้านร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนได้รับ	R/E
	สัดส่วนจำนวนครั้งที่ปีที่ชาวบ้านได้รับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการร้องเรียนผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อจำนวนการร้องเรียนทั้งหมด	R/O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีการอพยพไปอยู่ที่อื่นอย่างถาวรเนื่องจากปัญหาที่ดินจากโรงงานอุตสาหกรรม	R
	จำนวนยานยนต์ที่โดนจับเพราะเสียงดังเกินกำหนดต่อวัน	E/O
	ปริมาณขยะสารพิษที่ถูกทิ้งในที่สาธารณะของชุมชน	E/O
	จำนวนครั้งในการเก็บขยะสารพิษของเทศบาลต่อสัปดาห์	E/O
	จำนวนโรงงานในชุมชน/ร้านในชุมชนที่ทำให้เกิดขยะสารพิษ	-
ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	จำนวนครัวเรือนที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น หรือความสัมพันธ์ความเชื่อดั้งเดิม และศิลปะพื้นบ้านในชุมชน	O/P
	จำนวนคนในชุมชนที่ร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ในงานเทศกาลต่างๆ งานช่วยเหลือในชุมชน	O/P
	จำนวนผู้สูงอายุและพระที่เป็นผู้นำทางจิตใจของคนในชุมชน	P
ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร	วิธีการรับสื่อและข่าวสารของชาวบ้านในชุมชน หอกระจายข่าว วิทยุโทรทัศน์ ศูนย์ข้อมูล / ป้ายประกาศ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่รับสื่อและข่าวสารในช่วงเวลา 08.00 น.	R
	จำนวนครัวเรือนที่รับสื่อและข่าวสารในช่วงเวลา 12.00 น.	R
	จำนวนครัวเรือนที่รับสื่อและข่าวสารในช่วงเวลา 18.00 น.	R
	จำนวนสถานที่เผยแพร่ข่าวสารที่มีการจัดการโดยชุมชน	R/O/P
	จำนวนครัวเรือนที่สามารถนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	R

ด้านประชาสังคม	จำนวนองค์กรชุมชนที่มีทั้งเพศหญิงและเพศชายเป็นสมาชิกและกรรมการอย่างอิสระและเท่าเทียมกันในกิจกรรมชุมชน	O/P/E
	ร้อยละของคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ที่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น	R/O/P/E
	จำนวนปัญหาที่ได้รับการแก้ไขโดยคณะกรรมการชุมชน / ผู้นำกลุ่ม / ตัวแทนกลุ่ม	R/O/P/E
	จำนวนสมาชิกในชุมชนที่เห็นว่าผู้นำเป็นคนดีและสามารถฟังได้	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีปัญหาเรื่องค่าบริการโทรศัพท์	-
	อัตราส่วนค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครัวเรือน	O/E
	จำนวนครัวเรือนที่ต้องซื้อน้ำกิน	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่ต้องซื้อน้ำใช้ (น้ำประปา)	R/E
	อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำกินน้ำใช้เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครัวเรือน	R/E
ด้านครอบครัว	จำนวนครัวเรือนที่มีสามี-ภรรยาทั้งสองคนช่วยกันหารายได้แบ่งเบาภาระของครอบครัว	E
	จำนวนครัวเรือนที่มีเวลาให้กัน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	P
	จำนวนกิจกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่ทำร่วมกันต่อสัปดาห์	R/O/P
	จำนวนกิจกรรมทางด้านกีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติดของชุมชน	R/O

ตารางที่ 3-5 (ข) : พื้นที่เมืองชายแดนและท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

ประเด็นคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	จำนวนนักท่องเที่ยวต่อปี	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีการยืมเงินกันภายในครอบครัวและหมู่เพื่อนฝูง	R
	อัตราการมีงานทำ	R/O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีความสามารถในการผ่อนซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันได้	R
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่ถูกยึดคืนสินค้าที่ผ่อนชำระ	R
ด้านการศึกษา	จำนวนชั่วโมง โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ในการเรียนพิเศษของเด็กนักเรียน	R/P/E
	มีศูนย์ฝึกอาชีพโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร	R/O/P/E
	มีโรงเรียนสาขาวิชาชีพในชุมชน (ปวช. ปวส.)	R/O/E
	มีโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีพัฒนาการทางปัญญาต่ำ	R/O/E
ด้านสุขภาพอนามัย	สัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อรายได้ต่อเดือน (ต่อปี)	R/O/P/E
	ร้อยละของประชากรที่มีโอกาสเข้าถึงแหล่งสันตนาการที่ตนเองต้องการ	O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกอย่างน้อย 1 คนที่มีความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ	R
	จำนวนร้านค้าที่ถูกตรวจพบว่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีสารปนเปื้อน	R/O/P/E
	สัดส่วนพื้นที่ต่อประชากรทั้งหมดในชุมชนที่ใช้เพื่อการออกกำลังกายโดยเฉพาะ	R/P/E
	จำนวนคนที่ใช้บัตรสุขภาพในการรักษาพยาบาล	R/O
ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม	จำนวนบ้านที่มีการออกเลขทะเบียนซ้ำซ้อน	O/P
	ความถี่ในการจัดเก็บขยะในชุมชน	R/O/P/E
	จำนวนวันโดยเฉลี่ยต่อปีที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนจากการขุด รื้อ ก่อสร้างงานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	-
	จำนวนครัวเรือนที่ได้รับความเดือดร้อนจากแหล่งบันเทิงหรือบริการทางเพศ	R/E
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีปัญหาเรื่องค่าบริการโทรศัพท์	-

ด้านวัฒนธรรม และจิตใจ	จำนวนงานประเพณีที่มีการจัดร่วมกันระหว่างประเทศเพื่อนบ้านชายแดนใน รอบปี	R/O/P/E
	ร้อยละของครัวเรือนที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นหรือความ สัมพันธ์ความเชื่อดั้งเดิมและศิลปะล้านนา	P
	จำนวนบ่อนในชุมชน	R/O/P
	อัตราการบวชนาคของเด็กในรอบปี	R/O/P/E
	จำนวนเด็กกำพร้าที่เกิดจากพ่อแม่ที่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์	R
ด้านสื่อและ ข้อมูลข่าวสาร	จำนวนรายการข่าวสารความรู้ที่ถ่ายทอดช่วงเวลา 07.00 น.และ 17.00 น.	R/O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่รับสื่อช่วงเวลา 07.00 น. และ 17.00 น. โดยหอกระจายข่าว ชุมชนเป็นประจำทุกวัน	R/O/P/E
	จำนวนครัวเรือนที่มีปัญหาการรับคลื่นโทรศัพท์มือถือบริเวณชายแดน	E
	จำนวนสถานที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีการจัดการโดยชุมชน	R/O/P
ด้านประชา สังคม	จำนวนปัญหาที่ได้รับการแก้ปัญหาโดยการรวมกลุ่ม	O
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่เห็นว่าผู้นำเป็นคนดี	E
	ร้อยละของประชากรที่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเท่าเทียม กันในกิจกรรมของชุมชน	P/E
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่เห็นว่านักการเมืองมีอิทธิพลต่อผู้นำชุมชนและใน ชุมชน	O
	จำนวนคดีการค้ายาเสพติดในรอบปี	R/P
ด้านครอบครัว	จำนวนครัวเรือนที่สามีและภรรยาทั้งสองคนช่วยกันหารายได้	R/E
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีเวลาให้กัน 1-2 ครั้งต่ออาทิตย์	R

ตารางที่ 3-5 (ข) : พื้นที่ชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ประเด็นคุณภาพชีวิต	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
ด้านเศรษฐกิจ	ร้อยละของครัวเรือนที่สามารถผ่อนชำระหนี้ได้	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สามารถลดหนี้ในระบบ	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน	R/O/P
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีเงินออม	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สามารถหารายได้เสริม	R
	จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกมีอาชีพที่ชุมชนจัดหาให้	R
	ร้อยละของคนที่มียานพาหนะและมีรายได้	R
	อัตราการว่างงานของประชากรในวัยทำงาน (13-60 ปี)	R
	จำนวนแหล่งเงินทุนที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ (แหล่งเงินทุนในระบบ)	E
	จำนวนแหล่งเงินทุนที่มีการจัดการโดยชุมชน	R/O
	ร้อยละของครัวเรือนที่ใช้แหล่งเงินทุนจากการจัดการของชุมชน	R/O/P
	ร้อยละของครัวเรือนที่ใช้สินเชื่อจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ	R
	อัตราการขยายตัวของเงินทุนจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ	R
	อัตราการขยายตัวของสมาชิกและเครือข่ายการจัดการของชุมชน	R/O/P

ด้านการ ศึกษา	ร้อยละของเด็กที่ไม่ได้เรียนถึงชั้น ม.3	E
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกในวัยแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและมีการทำงานทำ	R/E
	จำนวนคนที่ได้รับการอบรมต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี	E
	สัดส่วนวิชาที่สอนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและภูมิปัญญาพื้นบ้าน	R
	ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพจากครอบครัว	R
	ร้อยละของเด็กและเยาวชนที่มีสัมมาคารวะ รู้จักการเสียสละ ช่วยเหลือกิจกรรมของครอบครัวและชุมชน	R
	อัตราสมาชิกครัวเรือนที่ได้รับการฝึกวิชาชีพตามความสนใจหรือความถนัดแล้วมีงานทำ	R
	อัตราส่วนของสมาชิกในชุมชนหรือกรรมการชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและหลักสูตรในระดับชุมชนหรือร่วมเป็นวิทยากร	P
	จำนวนโครงการต่อปี (ทั้งของหน่วยงานรัฐและเอกชน) ที่ชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมเพื่อเพิ่มพูนความรู้	P/E
ด้านสุขภาพ อนามัย	อัตราครัวเรือนที่ได้บริโภคอาหารครบ 5 หมู่	R
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชนที่ต้องไปหาหมอเป็นประจำ	R
	สัดส่วนของสมาชิกในชุมชนที่ได้รับการตรวจร่างกายประจำปี	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกเจ็บป่วยจากการใช้หรือได้รับผลกระทบจากสารเคมีในรอบปี (อาชีวอนามัย)	R/O
	อัตราผู้ป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร เอดส์ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ภูมิแพ้ มะเร็ง พยาธิ โรคเรื้อรัง ไข้เลือดออก	O
	จำนวนครัวเรือนที่มีสมาชิกใช้สารเสพติด	R/O/P
	อัตราส่วนของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการประกันสุขภาพ	R
	ร้อยละของผู้คือยโอกาส / คนพิการ / ผู้สูงอายุที่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุข	E
	ร้อยละของผู้มีบัตรประกันสุขภาพ (บัตร สปร.) ที่เจ็บป่วยและได้ใช้บัตรเพื่อรับบริการจากรัฐ	E

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม	ชุมชนมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม (เช่น ขยะ, น้ำเสีย, ฯลฯ) โดยองค์กร ของชุมชน	R/O/P
	จำนวนครัวเรือนที่มีการกำจัดขยะ โดยวิธีใดวิธีหนึ่งคือการเผา / แยก / กลบ / ฝังหรือนำกลับไปใช้ใหม่	R/P
	อัตราส่วนของการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการแก้ไข	R/P
	ชุมชนมีการบังคับใช้ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น เรื่องขยะ เสี่ยงดัง	R/P
	จำนวนครัวเรือนต่อพื้นที่ชุมชน (ทั้งที่มีและไม่มีทะเบียนบ้าน)	E
	จำนวนประชากรต่อพื้นที่	E
	จำนวนครัวเรือน (บ้าน) ที่มีการแบ่งให้ผู้อื่นเช่า	E
	จำนวนครั้งของความขัดแย้งภายในชุมชนในการแข่งขันทรัพยากร	E
	จำนวนครั้งของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐในการแข่งขันทรัพยากร	P
	จำนวนครั้งต่อปีที่เกิดความขัดแย้งในการแข่งขันทรัพยากร	P/O
	ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (แยกตามกิจกรรม)	R
	จำนวนอาสาสมัครเพื่อป้องกันอัคคีภัยพลเรือนต่อจำนวนประชากรในชุมชน (อพปร.)	
	จำนวนเครื่องดับเพลิงสาธารณะ	

ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ	ร้อยละของครัวเรือนที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ การไปวัดทุกวันพระและเทศกาลทางศาสนา การใส่บาตรเป็นประจำ	R
	ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่พึ่งตนเองได้โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการรักษาพยาบาล และการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค	R
	จำนวนสถานเริงรมย์ / แหล่งอบายมุขในชุมชน	R
	จำนวนสมาชิกชุมชนที่เข้าสถานเริงรมย์เป็นประจำ	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่สมาชิกไม่ติดอบายมุข (แยกตามประเภทอบายมุข)	R
	จำนวนครัวเรือนที่ไม่ซื้อสินค้าเงินผ่อน	R
	จำนวนครัวเรือนที่มีพฤติกรรมใช้จ่ายเกินฐานะ	R
	ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่คิดว่ามีผู้นำทางศาสนาและหรือผู้นำท้องถิ่นที่เป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นที่ยึดทางใจได้	R
	ร้อยละของครัวเรือนในชุมชนที่ร่วมประเพณีขอแรงหรือการแลกเปลี่ยนอื่นๆ แยกตามกิจกรรม เช่น ช่อม / สร้างบ้าน งานบวชงานบุญต่างๆ	R
	จำนวนครั้งในรอบปีที่มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อคนในชุมชน	P
ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร	จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ชุมชนจัดขึ้น (ระบุกิจกรรม)	P
	ร้อยละของสมาชิกในชุมชน (หรือครัวเรือน) ที่ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์เป็นประจำ	P
	ชุมชนมี / ไม่มีช่องทางที่จะเข้าถึงแหล่งความรู้ ข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้อง (โดยชุมชนอาจเป็นสื่อกลางในการประสานข้อมูล)	E
	จำนวนช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (เช่น หอกระจายข่าว ที่อ่านหนังสือ สื่อบุคคลเอกสาร ใบปิด) ที่มีการจัดการโดยชุมชน	E
	จำนวนครัวเรือนที่นำความรู้จากสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ข่าวสารจากราชการหรือเจ้าหน้าที่มาปรับปรุงและใช้ประโยชน์ด้านอาชีพได้	R
	อัตราครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากสื่อในการช่วยแก้ปัญหาประจำวันตามชนิดของสื่อ	R
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีสมาชิกได้รับอิทธิพลด้านลบจากสื่อ	R

ด้านประชา สังคม	จำนวนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปี	O
	จำนวนเพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่มที่ไม่เป็นทางการต่อปี (ถ้าสมาชิกเต็มแล้ว จำนวนอาจไม่เพิ่มขึ้น)	O
	มี / ไม่มีระบบการจัดการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน โดยผู้นำด้วยสันติวิธี	R/O
	จำนวนปัญหาสำคัญในชุมชนที่ได้รับการแก้ไขโดยองค์กรชุมชน (ระบุ ปัญหา)	O
	จำนวนสมาชิกที่อยู่นอกชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น สมาชิก กลุ่มออมทรัพย์	O
	จำนวนกลุ่ม / ชุมชนที่เพิ่มขึ้นเพื่อร่วมเป็นเครือข่ายทำกิจกรรมต่างๆ	O
	มีแหล่งทุนสนับสนุนที่องค์กรชุมชนหามาได้เพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์	O
	มีการติดตามประเมินผลงานของคณะกรรมการชุมชนเป็นประจำทุกปีโดย สมาชิกชุมชน	P/O
	มีคณะกรรมการและระบบตรวจสอบบัญชีเงินกองทุนต่างๆ ของชุมชนเป็นประจำทุกปี	O
	ชุมชนมีกลไกเพื่อตรวจสอบกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาใช้ทรัพยากรในชุมชน	P
	ชุมชนมีทั้งเพศหญิงและเพศชายเป็นคณะกรรมการชุมชนหรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ	E
	จำนวนกิจกรรมที่ให้เด็กร่วมทำในชุมชน	P/E
	จำนวนโครงการพัฒนาที่คิดและบริหาร โดยชุมชน	P
	ร้อยละของครัวเรือนที่ไม่มีเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัย	E
	ร้อยละของครัวเรือนที่มีบ้านที่ไม่มีทะเบียน	E
	สัดส่วนโทรศัพท์สาธารณะต่อประชากร	E
	ชุมชนมีโครงการ / กลไก (เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / คนชรา กองทุนชุมชน) เพื่อสวัสดิการของคนด้อยโอกาสต่างๆ	E
	จำนวนผู้รับการสงเคราะห์ในแต่ละปี แยกตามประเภท เช่น คนชรา เด็ก	E
	สัดส่วนงบประมาณของ กทม.ต่อปีเพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน (เข้ากองทุน พัฒนาชุมชน)	E
	อัตราส่วนของคดีที่เกิดจากคนต่างถิ่นต่อคดีทั้งหมด	R/O/P
	ร้อยละของกรณีปัญหา (เช่น ลักขโมย ทำร้ายร่างกาย) ที่เกิดอันเนื่องมาจาก ยาเสพติด / การพนัน	R/O/P
	ร้อยละของคดีปัญหา (เช่น ลักขโมย ทำร้ายร่างกาย) ที่เกิดอันเนื่องมาจาก ยาเสพติด / การพนัน	R/O/P

ด้านครอบครัว	ร้อยละของครอบครัวที่สมาชิกพึงพิงกันได้	R
	ร้อยละของครอบครัวในชุมชนที่มีความขัดแย้งขั้นรุนแรงเป็นประจำ	R
	ร้อยละของครอบครัวที่มีสมาชิกไม่ติดการพนัน	R
	ร้อยละของครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกติดยาเสพติด	R
	ร้อยละของครอบครัวที่สมาชิกทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเป็นประจำ เช่น กินข้าว ไปเที่ยวในวันหยุด (เน้นครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในวัยเรียน)	P
	จำนวนครอบครัวที่ย่ำร้างหรือแยกทางกัน	R
	ร้อยละของครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ดูแลลูก (ในวัยเด็กและกำลังเรียน) เพียงคนเดียว	R
	ร้อยละของครอบครัวที่มีพ่อ-แม่ชราภาพอาศัยอยู่ด้วย	R
	จำนวนคนชราไร้ที่พึ่ง ไม่มีลูกหลานดูแล	R
	จำนวนเด็กกำพร้า	R
	จำนวนเด็กเร่ร่อน	R
	จำนวนเด็กถูกทอดทิ้ง	R
	จำนวนเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์	R
	จำนวนคนพิการที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้เลี้ยงดู	R

จากการประมวลผลตัวชี้วัดระดับพื้นที่ตามเป้าหมายการพัฒนาและวิเคราะห์หาตัวร่วม 4 ด้าน (ROPE) ของทั้ง 8 พื้นที่ที่ทำการศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

● **เขตชนบท** (จังหวัดน่าน เชียงใหม่ สงขลา บุรีรัมย์ และพระนครศรีอยุธยา)

ด้านเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจของทั้ง 5 พื้นที่ตามแนวคิดพื้นฐาน (ROPE) 4 แนวคิด ปรากฏว่า ตัวชี้วัดของทุกพื้นที่ที่ศึกษาได้สะท้อนความคิดเห็นของชุมชนที่เน้นเรื่อง การทำมาหากินและเรื่องปากท้องของครัวเรือนเป็นสำคัญ โดยแนวคิดของชุมชนเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีคือ ต้องสามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้โดยไม่ขัดสนและไม่มีหนี้สิน ตัวชี้วัดที่แต่ละพื้นที่สะท้อนออกมา จึงเป็นประเด็นเกี่ยวกับรายได้ ผลผลิต แหล่งรายได้ การมีงานทำ และปัจจัยในการผลิต (เช่น ที่ดิน หรือ เรือและอุปกรณ์ประมงในกรณีของชุมชนชายฝั่ง) รวมทั้งการรวมกลุ่ม ซึ่งประเด็นเหล่านี้ ชุมชนจะให้น้ำหนักไปที่แนวคิดของ “การพึ่งตนเอง” (R) เป็นหลัก จากการวิเคราะห์การจัดทำตัวชี้วัดตามเป้าหมายการพัฒนา พบว่าในหมวดเศรษฐกิจของพื้นที่ทั้ง 5 จังหวัด ตัวชี้วัดในหมวดนี้แทบทุกตัวได้สะท้อนแนวคิด “การพึ่งตนเอง” รองลงมาคือ แนวคิดด้าน “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) สำหรับบุรีรัมย์ได้เน้นในเรื่องเศรษฐกิจพออยู่พอกินเป็นการเริ่มต้น พระนครศรีอยุธยาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมธุรกิจชุมชน และสงขลามองไปถึงการที่ชุมชนต้องสร้างงานรองรับสมาชิกเพื่อป้องกันการที่ค้ำออกไปหางานรับจ้างนอกชุมชน และทำให้ความเข้มแข็งและการพึ่งพาตัวเองลดลง

ด้านการศึกษา แนวคิดพื้นฐานด้าน “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) เป็นแนวคิดที่สะท้อนออกมาในตัวของพื้นที่ทั้ง 5 มากที่สุดในหมวดการศึกษา โดยชุมชนมองว่าเด็กทุกคนควรมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษาต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับ รองลงมาคือ แนวคิดด้าน “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) ดังจะเห็นได้จากจังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนมองว่าคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาและกำหนดหลักสูตร “ชุมชน” ซึ่งมีความหมายรวมถึง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู อบต. ตลอดจนกรรมการหมู่บ้าน เช่นเดียวกับกรณีของจังหวัดบุรีรัมย์และสงขลาที่ให้น้ำหนักในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของโรงเรียนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน (เช่น การมีส่วนร่วมถ่ายทอดความรู้เทคนิคพื้นบ้านให้แก่แก่นักเรียนใน โรงเรียน) ซึ่งจะทำให้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมีประโยชน์ในเชิงประยุกต์อย่างแท้จริง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้น้ำหนักในด้านการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับชุมชน โดยชุมชนร่วมกันสร้างและพัฒนาาร่วมกัน

ด้านสุขภาพอนามัย ในหมวดสุขภาพอนามัย ตัวชี้วัดของจังหวัดน่าน เชียงใหม่ จะให้ น้ำหนักไปที่แนวคิดพื้นฐานด้าน “ความเสมอภาค” หรือ “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) มากที่สุด ซึ่งได้สะท้อนถึงความคิดของชุมชนที่มองว่า การเข้าถึงการให้บริการจากภาครัฐ (เช่น การมี สปร. ประกันสังคม ประกันสุขภาพ) เป็นเป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะที่เดียวกันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บุรีรัมย์ และสงขลา จะเน้นและให้น้ำหนักไปที่แนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุดในหมวดสุขภาพอนามัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการดูแลสุขภาพของตนเองหรือการป้องกัน เช่น มีการตรวจร่างกายประจำปี มีการจัดประชุมหรือรณรงค์ในโรคบางชนิด การลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน มาใช้การแพทย์แผนไทย เป็นต้น

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม สำหรับตัวชี้วัดของ 5 พื้นที่ในหมวดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม ได้สะท้อนแนวคิดของชุมชนที่ให้น้ำหนักความสำคัญกับ “การพึ่งตนเอง” (R) “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) ทั้งนี้ กลุ่มตัวชี้วัดของจังหวัดน่าน บุรีรัมย์ พระนครศรีอยุธยา และสงขลา จะเน้นแนวคิด “การพึ่งตนเอง” มากที่สุด รองลงมาคือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ได้เน้นและให้ความสำคัญกับ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” มากที่สุด รองลงมาคือ “การพึ่งตนเอง” และ “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนที่ศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่เป็นชุมชนชนบทเกษตรผสมอุตสาหกรรม ดังนั้น แนวคิดของชุมชนเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น องค์กรประชาชนด้านการควบคุมดูแลรักษาป่าไม้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในเมืองด้านขยะมูลฝอย จึงมีความสำคัญและจำเป็น ตัวชี้วัดดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นลักษณะของความเป็นชุมชนเกษตรกึ่งอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างไปจากชุมชนเกษตรกรรมทั่วไปที่แนวคิด “การพึ่งตนเอง” ค่อนข้างจะโดดเด่น โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์และพระนครศรีอยุธยา เพราะชุมชนที่ศึกษาของทั้ง 2 จังหวัด ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นเวลานาน โดยเห็นความสำคัญว่าต้นทุนชีวิตของคนชนบทคือ ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่า) การรักษาต้นทุนชีวิตคือชุมชนต้องเป็นผู้ดูแลและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติขึ้นมาเอง ดังนั้นตัวชี้วัดของจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้สะท้อนแนวคิด “การพึ่งตนเอง” เป็นหลัก ส่วนจังหวัดน่าน แม้จะไม่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ประสบการณ์ทางระบบนิเวศ

ของพื้นที่ เช่น การเป็นชุมชนเขตคันน้ำและลุ่มน้ำ ทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์พื้นที่คันน้ำและป่าไม้ที่เหมาะสมเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเอง ดังนั้นตัวชี้วัดของจังหวัดน่านในหมวดสิ่งแวดล้อมจึงเน้นและให้ความสำคัญกับ “การพึ่งตนเอง” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งพื้นที่คันน้ำเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดในหมวดวัฒนธรรมและจิตใจ พบว่ากลุ่มตัวชี้วัดในหมวดนี้ของพื้นที่ทั้ง 5 จังหวัดได้สะท้อนความคิดของชุมชนที่เน้นความสำคัญของพื้นฐานแนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” (R) “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) โดยชุมชนมองว่าการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นชุมชนจะต้องมีความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น ร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อสร้างหรือซ่อมสิ่งสาธารณประโยชน์ในชุมชน การดำรงไว้ซึ่งประเพณีท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม สำหรับหมวดวัฒนธรรมและจิตใจนั้น พื้นที่ทั้ง 5 ยังให้ความสำคัญกับวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น มัสยิดและสุเหร่า โดยมองว่าวัดหรือมัสยิดและสุเหร่าคือศูนย์รวมทั้งทางกิจกรรมและจิตใจของคนในชุมชน

ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร แนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” (R) และ “ความเสมอภาค” หรือ “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) มีความสำคัญที่ชัดเจนในกลุ่มตัวชี้วัดหมวดสื่อและข้อมูลข่าวสารของทั้ง 5 พื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นภาพสะท้อนที่เด่นชัดถึงปัญหาการกระจายความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนในเขตชนบท ดังจะเห็นได้จากตัวชี้วัดของแต่ละพื้นที่จะเน้นการมีแหล่งข้อมูลเพื่อให้ข่าวสารความรู้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดที่แสดงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยเน้นแนวคิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านผลเสียของการใช้สารเคมีหรือข่าวสารด้านการเกษตร สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลข่าวสารประเภทนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการครองชีพของชุมชนเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งการมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลทางราชการซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนดำเนินชีวิตของคนในชุมชน แต่สมาชิกชุมชนควรจะ “รู้เท่าทัน” สื่อและเลือกบริโภคข่าวสาร หรือมีวิจารณญาณที่จะเลือกสิ่งดีๆ มาปรับใช้ด้วย ไม่หลงตามแรงโฆษณากระตุ้นการบริโภคของสื่อ

ด้านประชาสังคม สำหรับจังหวัดน่านเน้นแนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” (R) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) ในจังหวัดสงขลา แนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” มีความสำคัญและเด่นชัดในตัวชี้วัดหมวดประชาสังคม ส่วนในจังหวัดเชียงใหม่เน้นชุมชนให้น้ำหนักไปที่แนวคิด “การมีส่วนร่วมของประชาชน” และ “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) สำหรับจังหวัดบุรีรัมย์ แนวคิดพื้นฐานด้าน “การพึ่งตนเอง” มีความสำคัญและชัดเจนในกลุ่มตัวชี้วัดของหมวดประชาสังคม ความเห็นของชุมชนเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งคือ เน้นเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเอง เช่น ชุมชนมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการเพื่อรักษาผลประโยชน์และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆได้อย่างต่อเนื่อง และในกลุ่มนั้นๆจะต้องมีความเสมอภาคของชายและหญิง ตัวชี้วัดในหมวดประชาสังคมนอกจากจะสะท้อนแนวคิดของชุมชนเกี่ยวกับการพึ่งตนเองแล้ว (เช่น การมีชมรมอ้อมทรัพย์ที่ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส) ยังสะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแนวคิดพื้นฐานด้าน “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” และ “การมีส่วนร่วมของ

ประชาชน” มีความโดดเด่นมากที่สุด เนื่องจากชุมชนให้ความสำคัญกับการเข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสในการดำเนินนโยบายขององค์กรท้องถิ่น

ด้านครอบครัว ตัวชี้วัดของทั้ง 5 พื้นที่ในหมวดครอบครัว พบว่าแนวคิดพื้นฐานด้าน “การพึ่งตนเอง” ค่อนข้างโดดเด่นในกลุ่มตัวชี้วัดหมวดดังกล่าวของทุกพื้นที่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนจึงมีตัวชี้วัดในด้านความอบอุ่นมั่นคงของครอบครัว โดยชุมชนให้ความสำคัญกับการมีสมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้า มีความเป็นลูกที่ดี ไม่มีการทะเลาะวิวาทหรือการใช้ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งไม่ทอดทิ้งเด็กและคนชราให้อยู่ตามลำพังในครอบครัว

- **เขตเมือง** (จังหวัดระยอง เชียงราย สงขลา และกรุงเทพมหานคร)

ด้านเศรษฐกิจ จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดในหมวดเศรษฐกิจ พบว่าสมาชิกชุมชนของทั้ง 4 พื้นที่ศึกษาได้ให้น้ำหนักกับแนวคิด “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุด เช่น กรุงเทพมหานคร มีตัวชี้วัดในแนวคิด “การพึ่งตนเอง” ถึง 13 ตัวชี้วัด จากทั้งหมด 14 ตัวชี้วัดของหมวดเศรษฐกิจ จังหวัดระยองมี 4 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด สงขลามี 5 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 6 ตัวชี้วัด และเชียงรายมี 9 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด เนื่องจากชุมชนที่ทำการศึกษากว่า 4 พื้นที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านของการเป็นชุมชนในเขตเมือง ดังนั้นสถานการณ์ทางสังคมของพื้นที่จึงไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของชุมชนในแต่ละพื้นที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีที่ได้สะท้อนออกมาในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับการมีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ตัวชี้วัดที่ชุมชนร่วมสร้างขึ้นมาได้ชี้ให้เห็นว่า การว่างงานของคนในพื้นที่เป็นปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับชุมชนเมืองและชุมชนอุตสาหกรรม เช่น จังหวัดระยองที่ปัญหาการว่างงานของคนในท้องถิ่นมีมากเพราะมีแรงงานต่างถิ่นราคาถูกเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นกลุ่มตัวชี้วัดจึงเน้นไปที่การมีงานทำและการมีรายได้เพียงพอเป็นหลัก

ด้านการศึกษา ชุดตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญกับแนวคิด “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุดในหมวดการศึกษา (5 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด) ส่วนตัวชี้วัดของจังหวัดระยองในหมวดเดียวกันได้ให้น้ำหนักกับแนวคิด “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) และ “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) ทั้งนี้โดยชุมชนมีความเห็นว่าการศึกษาคือสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนา ดังนั้นชุมชนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษาและกำหนดหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สำหรับตัวชี้วัดในหมวดการศึกษาของจังหวัดสงขลา เน้นแนวคิด “การพึ่งตนเอง” มากที่สุด และจังหวัดเชียงรายได้ให้ความสำคัญกับแนวคิด “การพึ่งตนเอง” เท่าๆ กับแนวคิด “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นปัญหาของการขาดโอกาสทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในชุมชนแออัดจังหวัดสงขลาและเด็กชนกลุ่มน้อยในพื้นที่จังหวัดเชียงรายที่เป็นชุมชนเมืองชายแดนและท้องเที่ยว

ด้านสุขภาพอนามัย ชุดตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานครในหมวดสุขภาพอนามัย ชุมชนได้เน้นแนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุด (6 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด) รองลงมาคือ แนวคิดด้าน “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) ในขณะที่ตัวชี้วัดในหมวดสุขภาพอนามัยของจังหวัดระยองได้

สร้างและพัฒนาขึ้นมาบนพื้นฐานแนวคิด “การพึ่งตนเอง” เช่นเดียวกับของจังหวัดสงขลาและเชียงราย ที่เน้น “การพึ่งตนเอง”

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม ตัวชี้วัดในหมวดโครงสร้างพื้นฐานและ สิ่งแวดล้อมของกรุงเทพมหานครเน้นแนวคิดด้าน “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) “การพึ่งตนเอง” (R) และ “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตเมือง เช่น ปัญหาขยะ เสี่ยงดัง และการใช้พื้นที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ชุมชนมองว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นสิ่งสำคัญในการหาทางออกให้กับปัญหา ส่วนตัวชี้วัดของจังหวัดระยองในหมวดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมนั้น ชุมชนได้ให้น้ำหนักไปกับแนวคิด “ความเป็นธรรมในสังคม” มากที่สุด รองลงมาคือ “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นความคิดของชุมชนที่เห็นว่าองค์กรประชาชนมีส่วนจำเป็นในการดูแลปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และสมาชิกในชุมชนควรมีโอกาสที่จะเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านอุตสาหกรรมของท้องถิ่นซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของจังหวัดระยองได้สร้างปัญหาด้านมลภาวะที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมให้กับชุมชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไข สำหรับจังหวัดเชียงรายในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มีการเน้นแนวคิดทั้ง 4 ด้าน ขณะเดียวกันเชียงรายซึ่งเป็นจังหวัดท่องเที่ยว ชุมชนที่ศึกษาจึงต้องการที่จะให้มีการจัดการด้านความเดือดร้อนจากสถานบันเทิง

ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ ตัวชี้วัดของชุมชนในกรุงเทพมหานครในหมวดวัฒนธรรมและจิตใจ ชุมชนจะให้น้ำหนักไปที่แนวคิด “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุด (9 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 12 ตัวชี้วัด) ส่วนจังหวัดระยองจะให้ความสำคัญไปที่แนวคิด “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) ดังนั้นความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน สำหรับตัวชี้วัดในหมวดวัฒนธรรมและจิตใจในกรณีของจังหวัดเชียงราย แนวคิด “การมีส่วนร่วมของประชาชน” มีความโดดเด่นมากที่สุด ส่วนจังหวัดสงขลาเช่นเดียวกับกรณีของกรุงเทพมหานครที่ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” มากที่สุด โดยมี 7 ตัวชี้วัดจากทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด

ด้านสื่อและข้อมูลข่าวสาร ตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานครในหมวดสื่อและข้อมูลข่าวสารได้เน้นแนวคิด “การพึ่งตนเอง” (R) รองลงมาคือ “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) สำหรับจังหวัดระยองได้เน้นแนวคิดด้าน “การพึ่งตนเอง” เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานครและสงขลา คือชุมชนควรจะรู้จักเลือกสารประโยชน์จากสื่อมาใช้ และพ่อแม่ควรจะใช้เนื้อหาจากสื่อมาสั่งสอนลูกเพื่อไม่ให้เด็กฯหลงเชื่อหรือคล้อยตามสื่ออย่างง่ายดาย ส่วนในจังหวัดเชียงราย ตัวชี้วัดในหมวดสื่อและข้อมูลข่าวสารที่ชุมชนช่วยสร้างขึ้นมาได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความต้องการในการรับรู้ข่าวสารของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของชุมชน รวมทั้งชุมชนต้องการจะมีส่วนร่วมในการกำหนดและการจัดการสื่อ

ด้านประชาสังคม จากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดของกรุงเทพมหานครในหมวดประชาสังคม พบว่าชุมชนได้เน้นแนวคิดด้าน “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” (O) มากที่สุด รองลงมาคือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (P) และ “ความเป็นธรรมในสังคม” (E) สำหรับตัวชี้วัดในหมวดนี้ของ

จังหวัดระยอง ชุมชนจะให้ความสำคัญไปที่แนวคิด “ความเป็นธรรมในสังคม” มากที่สุด โดยสมาชิกของชุมชนมองว่าประชาชนควรได้รับความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการรับบริการด้านต่างๆ เช่น การรับบริการด้านสาธารณสุขไปทุก เป็นต้น สำหรับเชียงราย ให้ความสำคัญเท่าๆ กันเกี่ยวกับแนวคิดด้าน “ความเป็นธรรมในสังคม” “การรวมตัวขององค์กรประชาชน” และ “การพึ่งตนเอง” ส่วนจังหวัดสงขลานั้นเน้นที่ “การพึ่งตนเอง” เป็นหลัก โดยเฉพาะความมั่นใจในเรื่องที่อยู่อาศัย การแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง การมีทะเบียนบ้านและมีบัตรประชาชน

ด้านครอบครัว ตัวชี้วัดในหมวดครอบครัวของกรุงเทพมหานคร เน้นแนวคิด “การพึ่งตนเอง” (R) มากที่สุด เช่นเดียวกับจังหวัดเชียงราย สงขลาและระยอง สมาชิกในชุมชนของทั้ง 4 จังหวัดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามิ-ภรรยาจะต้องช่วยกันหารายได้เลี้ยงครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวไม่ติดการพนันและยาเสพติด รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความเห็นของสมาชิกในชุมชนที่ศึกษาของทั้ง 4 จังหวัด ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะของความเป็นชุมชนในเขตเมืองค่อนข้างชัดเจน

3.5 ขั้นตอนย่อยที่ 7 : การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในการสร้างและพัฒนา

ตัวชี้วัด

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของสมาชิกในพื้นที่ศึกษาในการจัดทำตัวชี้วัดนับตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นมาจนถึงขั้นตอนการทดลองใช้ตัวชี้วัด อาจกล่าวได้ว่าสมาชิกในชุมชนทั้ง 8 ลักษณะพื้นที่ทำการศึกษามีศักยภาพในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

- พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ (จังหวัดน่าน)

การสร้างเครื่องชี้วัดในระดับชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องค่อนข้างยากสำหรับผู้วิจัยและชุมชนเอง เนื่องจากจะต้องแปลแนวคิดในเชิงนามธรรมออกมาให้เป็นรูปธรรมที่ชุมชนสามารถเข้าใจได้ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำเครื่องชี้วัดเหล่านี้ นักวิจัยจึงมีภาระที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน ทั้งในแง่ของประโยชน์ การนำไปใช้ เนื้อหา และวิธีการ

ดังนั้นกระบวนการสร้างเครื่องชี้วัดระดับชุมชน จึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมากไปกับการจัดสนทนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความคิดของชุมชนและเก็บเกี่ยวข้อมูลในแต่ละครั้ง เพื่อนำไปสังเคราะห์สรุปประเด็นนำเสนอในครั้งต่อไป จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ในรูปของเครื่องชี้วัดชุมชน

จากแนวคิดดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่า ประเด็นตัวชี้วัดหลายตัวมีลักษณะที่เป็นปัจจัยจากนโยบายรัฐซึ่งแท้จริงแล้วคือเงื่อนไขที่จะช่วยเสริมสร้างและเพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชนพัฒนาตนเองได้ต่อไป จากการศึกษาพบว่า ชุมชน/กลุ่มผู้นำมีทักษะพอสมควรในการบริหารจัดการการเก็บข้อมูล และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ เช่น จาก จปฐ. อสม. กลุ่มสตรี และ อบต. ฯลฯ

เมื่อเปรียบเทียบศักยภาพระหว่างชุมชนที่ศึกษาเห็นได้ชัดเจนว่าชุมชนที่มีประสบการณ์และโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้มาก ประกอบกับการมีผู้นำที่ตื่นตัวและมีความคิดริเริ่ม เช่น ชุมชนหัวน้ำจะเป็นชุมชนที่สามารถเข้าใจประเด็นตัวชี้วัดได้เร็ว และเสนอข้อคิดเห็นได้หลากหลายกว่าชุมชนห้วยเลา ซึ่งเป็นชุมชนห่างไกลและมีวิถีชีวิตในลักษณะของการพึ่งตนเองมากกว่า ในกรณีหลังนี้นักวิจัยต้องพึ่งพาอาศัยกลุ่มผู้นำหรือกรรมการหมู่บ้านเป็นหลักในการร่วมสนทนากลุ่มและให้ข้อมูลความคิดเห็น

จากการทดสอบพบว่า แบบสำรวจต้องมีการปรับภาษาเขียนให้ชัดเจนเจาะจงและง่ายต่อความเข้าใจของชุมชน

- พื้นที่ชนบทเกษตรกึ่งอุตสาหกรรม (จังหวัดเชียงใหม่)

กระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งใช้เวลาเป็นช่วงๆตลอด 2 ปีไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดและกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันคิดและสร้างตัวชี้วัด วิธีนี้เป็นกิจกรรมรูปแบบที่สมาชิกของทั้ง 3 ชุมชนที่ศึกษาไม่เคยปฏิบัติมาก่อน การสร้างความเข้าใจต่อกระบวนการทำงานในโครงการวิจัยนี้จึงต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน เพื่อให้ชุมชนเล็งเห็นประโยชน์และเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมทำงานอย่างเต็มใจ

ในขั้นตอนการช่วยคิดและสร้างตัวชี้วัดเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่นักวิจัยและชุมชนต้องใช้เวลาทำความเข้าใจกันนานพอสมควร นักวิจัยต้องใช้ความพยายามและกลวิธีหลายแบบเพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่แตกต่างของสมาชิกในชุมชนที่ร่วมทำงานให้อยู่ในกรอบที่นักวิจัยต้องการ โดยไม่กระทบต่อระเบียบวิธีวิจัย ดังนั้นสิ่งที่ชุมชนร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหลัก 8 ประเด็น (เศรษฐกิจ การศึกษา สุขภาพอนามัย โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและจิตใจ สื่อและข้อมูลข่าวสาร ประชาสังคม และครอบครัว) จึงเป็นกรอบที่คณะวิจัยกำหนดไว้ก่อนเข้าไปศึกษาในกระบวนการวิจัย เพื่อให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด สรุปได้ว่ายังไม่สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนคิดได้ทุกขั้นตอนตลอดจนถึงการสร้างตัวชี้วัดที่นำมาใช้ได้ ความคิดเห็นของชุมชนที่ได้ในกระบวนการวิจัยเป็นเพียงประเด็นที่ใกล้เคียงกับตัวชี้วัด ต่อจากนั้นนักวิจัยต้องนำประเด็นต่างๆที่ชุมชนคิดและแสดงความคิดเห็นมาตีความว่าตัวชี้วัดแต่ละประเด็นควรจะเป็นอะไร ดังนั้นตัวชี้วัดที่ปรากฏในการวิจัยนี้ จึงเป็นตัวชี้วัดที่ได้จากการตีความ อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดเหล่านี้เมื่อนำกลับมาปรึกษาหารือกับกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่ร่วมทำงานวิจัย ไม่ปรากฏว่ามีการคัดค้านหรือมีความเห็นขัดแย้งกับตัวชี้วัดที่นักวิจัยนำมาเสนอเพื่อขอความคิดเห็นและการปรับปรุง

อย่างไรก็ตาม ชุมชนได้เห็นประโยชน์ของการมีตัวชี้วัดของชุมชนเมื่อเวลาโครงการวิจัยผ่านไปใกล้เสร็จ เมื่อนักวิจัยพัฒนาเครื่องมือการเก็บข้อมูลเพื่อใช้สำหรับประเมินความเปลี่ยนแปลงในชุมชนมาทดลองใช้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยขั้นตอนสุดท้ายก่อนสิ้นสุดโครงการ สังเกตได้ว่าชุมชนเริ่มเข้าใจวัตถุประสงค์การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและสมาชิกในชุมชนซึ่งดำเนินมาเป็นเวลา 2 ปี สมาชิกเริ่มเข้าใจและเห็นว่า “ตัวชี้วัด” มีประโยชน์ต่อการใช้วัดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนของเขา

- พื้นที่ชายฝั่งทะเล (จังหวัดสงขลา)

ในช่วงแรกของการวิจัย สมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าตัวชี้วัดหมายถึงอะไรและจะมีประโยชน์อย่างไรต่อชุมชน ชุมชนมองว่าการเก็บข้อมูลเรื่องตัวชี้วัดจะเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารหรืองานทางวิชาการมากกว่าเป็นประโยชน์ของชุมชนโดยตรง

อย่างไรก็ตามในช่วงกลางของการวิจัย เมื่อคณะวิจัยได้ปรับประเด็นตัวชี้วัดให้เป็นตัวชี้วัดและนำมาให้สมาชิกในชุมชนพิจารณาคัดเลือกและลำดับความสำคัญแล้ว ชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องตัวชี้วัดเพิ่มขึ้น เห็นประโยชน์และความสำคัญของการเก็บข้อมูลเรื่องตัวชี้วัด นอกจากนี้ ชุมชนยังเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลของชุมชน ชุมชนควรจะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูล แม้ว่าจะมีปัญหาหลายๆด้านที่ชุมชนไม่สามารถร่วมกันแก้ปัญหาเองได้ แต่ชุมชนก็มีแนวคิดจะนำข้อมูลที่ได้นำส่งต่อไปกับฝ่ายบริหารหรือหน่วยงานรัฐซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดูแลในด้ำนนั้นๆช่วยจัดการต่อไป

บางชุมชนก้าวขึ้นไปถึงขั้นที่สร้างตัวชี้วัดเองโดยที่มีแกนนำบางคนเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จักขบคิดแก้ปัญหา รวมตัวกัน และสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม โดยเริ่มจากการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้มี “ทุน” หมุนเวียนเพื่อทำกิจกรรมพัฒนาด้านต่างๆ

- พื้นที่เกษตรที่ราบสูง (จังหวัดบุรีรัมย์)

ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนที่ทำการศึกษ (ชุมชนชุกสะอื่นและชุมชนอีสานการเกษตร) ในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสมาชิกของชุมชน และระดับผู้นำชุมชน

1) ระดับสมาชิกของชุมชน โดยภาพรวมสมาชิกของชุมชนชุกสะอื่นและชุมชนอีสานการเกษตรมีขีดความสามารถในการกำหนดตัวชี้วัด (คิดได้) และมีศักยภาพในการพัฒนาชุดตัวชี้วัดได้เอง แต่มีข้อสังเกตคือในขั้นตอนแรกๆของขบวนการ สมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่มี ความชัดเจนมากนักว่าประโยชน์ของตัวชี้วัดคืออะไร จะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไร และใครจะเป็นผู้ใช้ ส่วนมากจะมองในแง่การสร้าง “ความรู้” ให้กับตนเองมากกว่า โดยยอมรับว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเป็นประโยชน์กับตนเองมากในแง่ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆที่ไม่เคยรู้มาก่อนและได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ที่หลากหลายกับเพื่อนสมาชิกด้วยกัน รวมทั้งได้พัฒนาวิธีการของตนเองให้เป็นระบบขึ้น อย่างไรก็ดีตามความเข้าใจของสมาชิกเริ่มค่อยๆชัดเจนยิ่งขึ้นตามลำดับเมื่อมาถึงขั้นตอนที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สมาชิกได้ลงมือทำการทดลองเก็บข้อมูลตัวชี้วัดด้วยตนเอง ทำให้สามารถตอบคำถามของตนได้ในหลายๆประเด็นและมีความตระหนักมากขึ้นถึงความสำคัญว่าชุมชนควรมีข้อมูลเป็นของตนเอง เพราะชุมชนจะสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชนได้ทัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นการสร้างตัวชี้วัดยังช่วยให้ชุมชนมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนได้เอง

2) ระดับผู้นำ เนื่องจากผู้นำของชุมชนชุกชุกสะอื่น (ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ) และผู้นำชุมชนอีสานการเกษตร (พ่อคำเคื่อง ภาษี) มีความคุ้นเคยและผ่านประสบการณ์การจัดทำตัวชี้วัดของชุมชนในบางเรื่องมาก่อน และปัจจุบันผู้นำชุมชนชุกชุกสะอื่นกำลังมุ่งมั่นที่จะพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลของชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพที่เป็นจริงของชุมชน จากประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้นำชุมชนทั้งสองเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลของชุมชน ทำให้ผู้นำทั้งสองได้มีความเข้าใจและมองเห็นประโยชน์ของการจัดทำตัวชี้วัดในระดับชุมชนได้ดีซึ่งกว่าสมาชิกของชุมชน การที่ผู้นำชุมชนได้มองเห็นความสำคัญของการจัดทำตัวชี้วัดได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมสร้างตัวชี้วัดว่าจะทำให้ “ชุมชนสามารถมีข้อมูลเป็นของตนเอง” ผู้นำชุมชนชุกชุกสะอื่นได้มุ่งมั่นประโยชน์ของตัวชี้วัดไปที่ “การนำข้อมูลตัวชี้วัดมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนชุมชน” และ “เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทุกๆด้าน” เช่นเดียวกับผู้นำชุมชนอีสานการเกษตรที่มองว่าประโยชน์ของตัวชี้วัดคือ นอกจากจะเป็นเรื่องของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแล้ว ยังได้นำหน้าหนักไปที่การมีส่วนร่วมช่วยให้สามารถติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

- พื้นที่เกษตรที่ราบลุ่ม (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ผู้นำ / แกนนำของชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินที่ทำงานร่วมกันเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีความตระหนักดีในการพัฒนาชุมชน และทางผู้ศึกษาได้เลือกและใช้จุดเด่นนี้เป็นเทคนิคที่สำคัญและนำไปสู่การเข้าถึงและการยอมรับการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด หากแต่การดำเนินงานการสร้างตัวชี้วัดไม่ได้อยู่ในบริบทของชุมชนเกษตรที่ลุ่ม ซึ่งกำลังมีการเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทและเป็นการดำเนินงานกับคนซึ่งเป็นผู้นำที่มีความรู้และมีการกิจที่หลากหลาย ดังนั้นการสื่อสารและการดำเนินการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดจึงต้องมีความกระชับ ชัดเจน บรรยายการทำงานเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่เข้มข้นคือ มีความเป็นกันเองและเป็นการแลกเปลี่ยนในแง่ทางวิชาการค่อนข้างสูง การดำเนินการสร้างตัวชี้วัดจึงเป็นไปอย่างราบรื่น การสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับชุมชนวัฒนธรรมคลองขนมจินจึงไม่มีอุปสรรคทั้งในแง่ของการคิด การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้และสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด หากแต่สิ่งที่เป็นปัญหาที่เทคนิคการวิจัยอาจแก้ไม่ได้ คือ

1) ผู้นำที่เข้าร่วมในการเรียนรู้สร้างและพัฒนาตัวชี้วัดไม่มีเวลาและมีภาระงานที่มากเกินไป และท้ายที่สุดผู้นำไม่สามารถทดลองใช้ตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นได้ในเวลาที่กำหนด

2) ผู้นำเหล่านั้นอยู่ในฐานะทรัพยากรบุคคลของประเทศ ซึ่งยากต่อการทำงานการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดได้อย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันยังไม่สามารถประสานความเข้าใจกับประชาชนในระดับกว้างได้ และผู้นำมีความเห็นตรงกันว่าในการทำงานจะต้องทำงานกับ อบต. เป็นหลัก

- พื้นที่อุตสาหกรรม (จังหวัดระยอง)

ในเบื้องต้นสมาชิกของชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องตัวชี้วัดและประโยชน์หรือผลที่ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้จากการที่คณะวิจัยได้สังเกตพบว่าระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพ

ของผู้เข้าร่วมล้วนแต่ส่งผลต่อความเข้าใจในเรื่องตัวชี้วัด และมีผลต่อการสร้างตัวชี้วัดโดยชุมชนเอง การเก็บข้อมูลโดยชุมชน หรือแม้แต่การติดตามผลการใช้ตัวชี้วัดระดับชุมชนอีกด้วย แต่หลังจากที่การดำเนินงานผ่านไปได้ระยะหนึ่งแล้ว พบว่าชาวบ้านและชุมชนที่ทางคณะวิจัยได้เลือกทำศึกษานั้น เริ่มเรียนรู้การสร้างตัวชี้วัดและเรียนรู้ถึงประโยชน์จากตัวชี้วัด ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นอันดีที่จะส่งผลตามมา เช่น ถ้าชุมชนเริ่มที่จะเรียนรู้การสร้างและประโยชน์ที่จะได้จากตัวชี้วัดจริงก็จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนได้ในอนาคต ซึ่งจากการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ร่วมสร้างกับชุมชนเพื่อทดสอบคุณสมบัติของตัวชี้วัดพบว่า เมื่อร่วมกันสร้างครบทั้ง 8 ด้านแล้วนั้นชุมชนจะให้ความสำคัญกับเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และประชาสังคม รวมไปถึงสวัสดิการจากรัฐที่ชุมชนพึงจะได้รับที่เห็นเด่นชัด ส่วนด้านอื่นๆ อาทิเช่น ด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรมและจิตใจ ด้านครอบครัวและชุมชน ชุมชนคิดว่ายังไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิก ทำให้การทดสอบเครื่องมือชุดนี้สามารถเลือกใช้ตัวชี้วัดได้เพียงบางตัวหรือเฉพาะเรื่องที่สำคัญต่อชุมชนเมืองอุตสาหกรรมเท่านั้น

- พื้นที่เมืองชายแดนและการท่องเที่ยว (จังหวัดเชียงราย)

การศึกษาในจังหวัดเชียงรายหลังจากที่ได้มีการสัมภาษณ์และพูดคุยกับสมาชิกของชุมชนและจากระดับแกนนำ ซึ่งประกอบด้วยเทศมนตรีฝ่ายโยธาซึ่งรักษาการแทนนายกเทศมนตรี เทศบาลนครเชียงราย และพัฒนากรชุมชนรวมทั้งผู้นำชุมชนในเขตเมือง พบว่าทั้งหมดมีความสนใจการใช้ตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินนโยบายนั้นก็ให้ความสำคัญกับเครื่องมือวัดนี้มาก โดยเฉพาะทางเทศบาลนครซึ่งมีงบประมาณมากสำหรับการพัฒนาต้องการให้มีข้อมูลรองรับสำหรับการพัฒนาเมืองเชียงราย ซึ่งถ้ามีตัวชี้วัดมาเป็นฐานข้อมูลก็จะมีผลชัดเจนในแนวทางการพัฒนามากขึ้น อีกทั้งยังเล็งเห็นว่าตัวชี้วัดที่คณะวิจัยช่วยกระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันสร้างนี้เป็นฐานข้อมูลของชุมชนอย่างแท้จริงเนื่องจากสมาชิกในชุมชนต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา และเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามงานวิจัยเรื่องตัวชี้วัดนี้ชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีการพัฒนาด้านระบบการเรียนรู้ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยชุมชนได้มีการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการสร้างตัวชี้วัดเพื่อนำไปใช้ได้สำหรับการพัฒนาชุมชน ซึ่งช่วยให้สมาชิกชุมชนมีแนวคิดที่จะทำให้ชุมชนก้าวไปสู่ความเป็นชุมชนที่มีความสงบเรียบร้อย สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและมีโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารมากขึ้น สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเสรี และสามารถรวมกลุ่มหรือองค์กรชุมชนขึ้นตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยเพื่อการปลูกจิตสำนึกกับผิชอบแก่สมาชิกในชุมชน

- พื้นที่ชุมชนแออัด (กรุงเทพมหานคร)

ความเข้าใจเรื่องตัวชี้วัดยังไม่ชัดเจนนักในระยะแรก สมาชิกของชุมชนไม่มีความเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตัวชี้วัดคืออะไรและจะนำไปใช้อย่างไรได้บ้าง ยังคงเข้าใจว่าคณะทำงานต้องการข้อมูลของชุมชนเพื่อนำไปวางแผนพัฒนาประเทศ จึงพยายามให้ข้อมูลในเชิงปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนเพื่อฝากไป

ถึงรัฐบาล ทั้งนี้คณะทำงานพบว่าระดับความเข้าใจของสมาชิกในชุมชนมีความแตกต่างกันมาก คนที่ทำงานคลุกคลีกับงานพัฒนาชุมชนมีความพร้อมที่จะทำความเข้าใจได้มากกว่าคนที่มีส่วนร่วมน้อย อย่างไรก็ตามแม้สมาชิกชุมชนโดยรวมจะไม่ได้เข้าใจตัวชี้วัดอย่างชัดเจนนัก แต่ก็มีความเข้าใจในระดับหนึ่งว่าเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์มากต่อชุมชนและควรจัดเก็บอย่างเข้มแข็งเพื่อป้องกันให้ชุมชนรับรู้ถึงสภาพและศักยภาพของตนเองในด้านต่างๆ การเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนว่าที่ผ่านมามีการพัฒนาที่ดีขึ้นหรือแย่ลงเพียงใด และคิดว่าจะสามารถนำข้อมูลจากตัวชี้วัดมาปรับทิศทางการพัฒนาได้

นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนก็มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของ “ตัวชี้วัด” “คุณภาพชีวิต” และ “การพัฒนา” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยประธานชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนบางส่วนจะมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของตัวชี้วัดและวิธีการนำข้อมูลจากชุดตัวชี้วัดไปใช้ ในฐานะของเครื่องมือประเมินสภาพชุมชน และใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาชุมชนได้ ดังนั้นจึงสะท้อนออกมาเป็นความต้องการที่จะมีข้อมูลของชุมชนเก็บไว้ใช้ในชุมชน ในขณะที่สมาชิกทั่วไปยังไม่มี ความเข้าใจและยังไม่เห็นประโยชน์ของตัวชี้วัดและการเก็บข้อมูล จึงยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือมากนัก การดำเนินงานต่างๆ ในชุมชนจึงมักจะเป็นภาระงานของประธานหรือคณะกรรมการที่ต้องรับผิดชอบ การขอความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนในบางครั้งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะต่างก็มีการะงานมาก ยกเว้นว่าจะมีการชี้แจงให้เห็นประโยชน์อย่างชัดเจน

โดยภาพรวมของการวิเคราะห์ศักยภาพของสมาชิกในชุมชนทั้ง 8 ลักษณะพื้นที่ศึกษาในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ

1) ระดับที่สมาชิกมีศักยภาพเพียงพอในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัด ได้แก่สมาชิกของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสมาชิกของชุมชนใน 2 จังหวัดดังกล่าวมีความพร้อม และสามารถทำความเข้าใจกับกระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ และยอมรับในระดับที่จะนำตัวชี้วัดไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนตนเอง ชุมชนที่มีความพร้อมทั้ง 2 กรณี มีข้อสังเกตคือ เป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะได้รับอิทธิพลจากองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการ

2) ระดับที่สมาชิกกำลังพัฒนาศักยภาพ ได้แก่กรณีชุมชนในจังหวัดสงขลา กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และระยอง ซึ่งสมาชิกของชุมชนเหล่านี้ยังไม่ค่อยเข้าใจกระบวนการศึกษาในครั้งนี้อย่างชัดเจนนัก แต่ยอมรับว่าการทำตัวชี้วัดนี้จะ เป็นประโยชน์กับชุมชนตนเองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่นเห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน แต่ในส่วนของชุมชนเองยังไม่มีความสามารถถึงระดับจัดทำตัวชี้วัด หากแต่สามารถเสนอประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการทำตัวชี้วัดได้ ข้อสังเกตสำหรับชุมชนดังกล่าวคือ มักเป็นชุมชนใกล้เมืองหรือมีความเป็นคนเมือง ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพและสร้างความพร้อมต่อไป

3) ระดับที่สมาชิกยังไม่เข้าใจกระบวนการศึกษาว่าเป็นประโยชน์อย่างไรกับชุมชน ได้แก่กรณีชุมชนในจังหวัดน่านและเชียงราย ซึ่งแม้ว่าจะมีบางคนเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการทำตัวชี้วัด แต่การร่วมมือในชุมชนมีน้อยมาก และไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งชุมชน การนำตัวชี้วัดไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์จะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา แต่ยังสามารถจัดชุมชนในทั้ง 2 พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในกลุ่มที่มีศักยภาพในการทำควมเข้าใจในกระบวนการวิจัยเพื่อการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดได้

บทที่ 4

การประมวลและสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ ในการจัดทำเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต จากมุมมองและความเข้าใจของชุมชน

การจัดทำตัวชี้วัดในโครงการนี้เป็นกระบวนการวิจัยที่มีระเบียบวิธีหลายขั้นตอน และเป็นการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นให้นักวิจัยและสมาชิกของชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งเป้าหมายที่เป็นผลผลิตของกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ คือ เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ สร้างเครื่องมือบริหารจัดการ และสร้างกระแสสำนึกและทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม กายภาพ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อย่างไรก็ตามดังที่กล่าวแล้วในบทที่ 1 และ 2 ว่าคณะวิจัยในแต่ละพื้นที่ศึกษาได้เลือกและปรับใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและข้อจำกัดบางประการของพื้นที่ ดังนั้นกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยจึงมีความแตกต่างกันบ้างตามลักษณะทางกายภาพและบริบทของชุมชนนั้นๆ ในบทนี้เป็นการนำเสนอรายงานผลการประมวลและสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกชุมชนจากการดำเนินการจัดทำตัวชี้วัดระดับชุมชนและระดับพื้นที่ (ซึ่งอาจจะนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำตัวชี้วัดระดับชาติต่อไป) โดยการนำเสนอข้อมูลผลการประมวลและสังเคราะห์จำแนกได้เป็น 3 ประเด็นหลักคือ 1) ความเข้าใจของสมาชิกชุมชน 2) การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และ 3) ข้อสรุปบทเรียนที่ได้จากการจัดทำตัวชี้วัดระดับชุมชน ประเด็นต่างๆเหล่านี้จะนำเสนอรายละเอียดที่แต่ละพื้นที่ศึกษาแล้วจึงสรุปภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งการประเมินเงื่อนไขหรือปัจจัยที่น่าจะมีส่วนเสริมศักยภาพการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดโดยชุมชนมีส่วนร่วม

4.1 การประมวลและสังเคราะห์กระบวนการเรียนรู้การจัดทำตัวชี้วัดระดับพื้นที่

4.1.1 พื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ (จังหวัดน่าน)

4.1.1.1 ความเข้าใจของสมาชิกในชุมชน

จากการประมวลและสังเคราะห์กระบวนการวิจัยใน 2 ชุมชนที่ศึกษาในจังหวัดน่าน กล่าวได้ว่าสมาชิกส่วนมากยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนในประเด็นเกี่ยวกับตัวชี้วัด ในการสนทนากลุ่มเพื่อจัดทำตัวชี้วัดสมาชิกมักจะเน้นย้ำการคิดถึงปัญหาของชุมชนมากกว่าจะก้าวขึ้นไปสู่การคิดถึงประเด็นและแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อันเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การคิดประเด็นตัวชี้วัดและการสร้างตัวชี้วัดในที่สุด

ขั้นตอนสำคัญที่นับว่าเป็น “หัวใจหัวใจ” ของกระบวนการสร้างตัวชี้วัดที่จะต้องจัด
ปรับความคิดและความเข้าใจของสมาชิกที่ร่วมประชุมกลุ่มมี 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ช่วงเริ่มต้นหรือการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เป็นช่วงที่จะต้องสร้างความเข้าใจกับชุมชนในลักษณะที่เป็นนามธรรมน้อยที่สุด ทั้งในแง่ของความหมาย ประโยชน์ และความสำคัญของตัวชี้วัด เพื่อปูทางไปสู่ความสนใจและความร่วมมือ
- 2) ช่วงที่สองคือเมื่อผู้วิจัยและชุมชนสามารถระบุประเด็นตัวชี้วัดได้แล้วและจะต้องพัฒนาหรือสร้างให้เป็นตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถจับนับหรือจัดเก็บได้
- 3) ช่วงที่สามคือนำตัวชี้วัดที่ได้ไปบันทึกลงเป็นแบบสำรวจเพื่อให้ชุมชนทดลองใช้หรือจัดเก็บข้อมูลได้

อย่างไรก็ดีการดำเนินการในกระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องใช้เวลาและความเข้าใจในบริบทของชุมชน ซึ่งในกรณีของพื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำเป็นชุมชนเกษตรจึงมีข้อจำกัดของฤดูกาลทำเกษตรที่เป็นอุปสรรคต่อการนัดหมายผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง การวิจัยจึงต้องยืดหยุ่นและยืดถือความพร้อมของชุมชนเป็นหลัก

4.1.1.2 การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

การสร้างตัวชี้วัดในระดับชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องค่อนข้างยากสำหรับผู้วิจัยและชุมชนเอง เนื่องจากจะต้องแปลแนวคิดในเชิงนามธรรมออกมาให้เป็นรูปธรรมที่สมาชิกชุมชนสามารถเข้าใจได้ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการร่วมคิดและร่วมทำตัวชี้วัดเหล่านี้ นักวิจัยจึงมีภาระที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน ทั้งในแง่ของประโยชน์ของตัวชี้วัด การนำไปใช้ เนื้อหา และวิธีการ ดังนั้นกระบวนการสร้างตัวชี้วัดระดับชุมชนจึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมากไปกับการจัดสนทนากลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำความเข้าใจและพัฒนาความคิดของชุมชน รวมทั้งนักวิจัยได้ศึกษาข้อมูลให้รอบด้านในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง เพื่อนำไปสรุปประเด็นนำเสนอในครั้งต่อไป จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ในรูปของตัวชี้วัดชุมชน

ข้อค้นพบประการหนึ่งของการวิจัยคือ การจัดสนทนากลุ่มโดยชุมชนมีส่วนร่วมพิจารณาและให้ข้อคิดอย่างค่อนึงทั้งในแง่ของจำนวนครั้งและเนื้อหา จะมีส่วนอย่างมากในการกระตุ้นให้สมาชิกผู้ร่วมประชุม โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำได้ฝึกทักษะการวิเคราะห์ปัญหาและสถานภาพของชุมชนกันเอง รวมทั้งได้เรียนรู้วิธีการคิดร่วมกันและทำงานร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางและกิจกรรมต่างๆของชุมชน อย่างไรก็ตามโดยภาพรวมแล้วกลุ่มผู้นำชุมชนยังมีบทบาทสูงกว่าสมาชิกในการร่วมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการทำงานในกิจกรรมต่างๆ

4.1.1.3 บทเรียนจากการจัดทำตัวชี้วัด

1) **การสร้างองค์ความรู้** เมื่อเปรียบเทียบเงื่อนไขการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดระหว่างชุมชนที่ศึกษาทั้งสองชุมชน เห็นได้ชัดเจนว่าชุมชนที่มีประสบการณ์ และโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้มาก ประกอบกับการมีผู้นำที่

ต้นตัวมีความคิดริเริ่ม เช่น ชุมชนหัวน้ำจะเป็นชุมชนที่สามารถเข้าใจประเด็นต่างๆได้เร็ว และเสนอข้อคิดเห็นได้หลากหลายกว่าชุมชนหัวเลา ซึ่งเป็นชุมชนห่างไกลและมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในลักษณะของการพึ่งตนเองมากกว่า ในกรณีหลังนี้นักวิจัยต้องพึ่งพาอาศัยกลุ่มผู้นำหรือกรรมการหมู่บ้านเป็นหลักในการร่วมสนทนาและให้ข้อมูลความคิดเห็น โดยสรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ในหมู่สมาชิกชุมชนจะเห็นได้ชัดเจนจากชุมชนหัวน้ำมากกว่าชุมชนหัวเลา ทั้งนี้กลุ่มที่จะได้ประโยชน์จากการเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยมากที่สุดคือกลุ่มแกนนำของชุมชนและองค์กรชุมชน

2) การใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เมื่อกระบวนการวิจัยดำเนินมาถึงช่วงท้ายๆ พบว่าชุมชนมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของตัวชี้วัดและให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการทดสอบใช้แบบสำรวจตัวชี้วัด ซึ่งผลการทดลองปฏิบัติพบว่ากลุ่มผู้นำมีความเข้าใจและทักษะในการบริหารจัดการการเก็บข้อมูลในระดับที่ดี เช่น มีการแบ่งงานกันทำอย่างเหมาะสม และรู้ถึงวิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากแบบสำรวจซึ่งจัดทำโดยชุมชนเองพบว่า ประเด็นตัวชี้วัดหลายตัวมีลักษณะที่เป็นเงื่อนไขที่จะช่วยเสริมสร้างและเพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชนพัฒนาตนเองได้ต่อไป อย่างไรก็ตามแบบสำรวจดังกล่าวยังต้องมีการปรับภาษาเขียนให้ชัดเจนขึ้น มีข้อความที่เจาะจงและง่ายต่อความเข้าใจของสมาชิกชุมชนมากขึ้นด้วย

บทเรียนสำคัญจากการวิจัยนี้พบว่า กลุ่มองค์กรที่จะสานต่อตัวชี้วัดในชุมชนควรจะเป็นองค์กรในชุมชนนั่นเอง เช่นกรรมการหมู่บ้านเป็นฝ่ายมอบหมายหรือจัดตั้งกลุ่มในรูปของคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานขึ้น เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบต่อเนื่องให้สามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อการติดตามและวางแผนการพัฒนาได้ ทั้งนี้อาจมีการประสานกับ อบต. ในการบรรจุกิจกรรม/โครงการนี้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจที่ อบต. ควรจะมีการตั้งงบประมาณสนับสนุนไว้อย่างชัดเจน และองค์กรเครือข่ายการทำงานน่าจะอยู่ในขอบเขตการบริหารของ อบต. เพื่อให้เกิดความสะดวกในการรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบสภาพชุมชนหรือมาตรฐานการดำรงชีวิตของชุมชนต่างๆ ในตำบล อันอาจจะนำไปสู่การแปรเป็นนโยบายระดับ อบต. ได้

3) การใช้ตัวชี้วัดเพื่อสร้างสำนึกด้านการพัฒนา ประเด็นในการสร้างสำนึกด้านการพัฒนายังไม่เห็นชัดเจนนัก เพราะอาจจะเป็นเพียงช่วงเริ่มต้นการทำงาน ซึ่งสมาชิกชุมชนยังไม่เข้าใจชัดเจนต่อความสำคัญและประโยชน์ของการสร้างตัวชี้วัดของชุมชนในอนาคต องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน อาจจะเข้ามีส่วนช่วยเหลือในแง่ของวิชาการ การเป็นพี่เลี้ยง และช่วยผลักดันและประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกชุมชนมีความเข้าใจมากขึ้น ให้การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง